

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra výtvarné výchovy

Diplomová práce

„Kontinenty“ Výtvarná řada pro 1. stupeň ZŠ

Mgr. Jana Braunerová

Olomouc 2022

vedoucí práce: Jana Jiroutová, M.Phil., Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně pod odborným vedením Jany Jiroutové, M.Phil., Ph.D. a používala jen prameny uvedené v seznamu bibliografických citací.

V Liptále, dne 20.6.2022

Mgr. Jana Braunerová

Poděkování

Děkuji všem, kteří mi poskytli pro účel této práce svůj drahocenný čas. Zejména úžasné a ochotné vedoucí práce Janě Jiroutové, M.Phil., Ph.D., za vedení a její porozumění. Děkuji svému manželovi Daliborovi i dětem za trpělivost, podporu a pomoc.

Obsah

Úvod	7
1 Řady a projekty ve výtvarné výchově.....	10
1.1 Výtvarné řady	10
1.2. Výtvarné projekty	12
1.2.1. Typy projektů	13
1.3. Tematická řada, nebo projekt?	14
2 Alternativní školy.....	16
3 Život a dílo Marie Montessori	17
3.1. Základní principy pedagogiky Marie Montessori	19
3.1.1. Samostatnost a nezávislost.....	20
3.2.2. Ruka jako nástroj ducha.....	20
3.2.3. Respektování senzitivních období	20
3.3.4 Polarizace pozornosti.....	21
3.3.5 Dítě jako tvůrce sebe sama.....	22
3.3.6 Svobodná volba práce.....	22
3.3.7 Připravené prostředí	22
3.2 Oblasti pedagogického systému Marie Montessori	24
3.2.1 Cvičení v praktickém životě	24
3.2.2 Smyslový materiál	24
3.2.3 Jazyk a řeč	25
3.2.4 Matematika.....	25
3.2.5 Kosmická výchova	26
3.2.6 Náboženská výchova a Sofia Cavalletti.....	27
3.3 Výzvy Montessori pedagogiky	29

1.1	Námětová řada Kontinenty.....	32
1.2	Výběr tématu	32
1.3	Realizace výtvarné řady	33
1.4	Informace o škole.....	34
1.5	Pedagogické zásady	36
2.1	Afrika.....	38
2.1.1	Africká zvířata (teambuilding).....	38
2.1.2	Africké masky (teambuilding)	45
2.2	Asie	55
2.2.1	Kaligrafie	55
2.2.2	Zimní les	65
2.3	Evropa	71
2.3.1	Friedensreich Hundertwasser.....	71
2.3.2	Narození Ježíše a klanění pastýřů	76
2.4	Austrálie.....	82
2.4.1	Uluru	82
2.4.2	Umění Aboriginců	89
2.5	Jižní Amerika	95
2.5.1	Hmyz	95
2.6	Severní Amerika.....	101
2.6.1	Raven (havran).....	101
2.7	Závěrečná reflexe „Kontinentů“	105
2.8	Zhodnocení výtvarné řady s žáky	110
2.9	Osobní zhodnocení výtvarné řady.....	111
	Závěr.....	113
	Použité zdroje.....	115

Přílohy	118
Anotace	126

Úvod

Diplomová práce "Kontinenty" Výtvarná řada pro 1. stupeň ZŠ je logickým vyústěním mých předchozích pedagogických zkušeností. Od narození mých dcer jsem věděla, že ve výchově nechci jít cestou, která je zažitá v běžném školství, rodinách, ale i církvi. Oslovila mne Montessori pedagogika a já začala své poznatky v této pedagogice postupně prohlubovat, aplikovat a vnášet do života naší rodiny a později i do své pedagogické praxe učitelky v hlavním vzdělávacím proudu na prvním stupni. Nejedná se o „čistou montessori pedagogiku“. Ne že by nebyl zájem, ale vstupní investice vzdělávání v AMI (Association Montessori Internationale) certifikovaném kurzu, vysoce přesahovali mé finanční možnosti. Toto studium mne lákalo pro svou komplexnost. Alternativu jsem našla v kurzech MVDr. Evy Štarkové, kde jsem získala potřebné informace v oblastech rozvoje smyslů, matematice, v řeči, rozvoje slovní zásoby, psaní, čtení, gramatiky, a také částečně v oblasti kosmické výchovy. Paní Štarková tuto oblast nezmiňovala, spíše inklinovala k východním náboženským směrům.

Vím, že Marie Montessori byla katolička, která se ve svých pracích zabývala i náboženskou výchovou. K výchově dětí v prostředí církve napsala několik knih, jako např. Náboženská výchova, Život v Ježíši Kristu nebo Děti v církvi. Tyto publikace však nejsou dostupné v ČR a to ani v Montessori zařízeních. Víra je dar a já se pokusila najít cestu, jak dětem víru zprostředkovat, jak nabídnout náboženskou zkušenost jiným, osobnějším způsobem, než je klasická náboženská výchova v hodinách náboženství. A cestu jsem našla v pokračovatelce Marie Montessori, zakladatelce katechezí Dobrého pastýře, v Sofii Cavalletti.

Jak léta s mými dcerami ubíhala a já se po dlouhé mateřské dovolené opětovně vrátila do školství, uvědomila jsem si, že dcery si své prožitky a poznatky z dětství malovaly a že právě kreslené výstupy jsou pro ně nejcennější. Byly to deníky mé - naší mateřské dovolené! A téma, které stále a nejvíce ve vzpomínkách rezonuje, jsou právě kontinenty.

Cílem diplomové práce je propojit v smysluplný celek prvky montessori pedagogiky, navrhnout a realizovat výtvarné řady na téma kontinenty, včetně příprav, fotodokumentace montessori připraveného materiálu, průběhu a vzniklých děl a závěrečné reflexe. Nejedná se o izolovanou činnost zaměřenou jen na hodiny výtvarné výchovy.

Naopak v hodinách výtvarné výchovy dochází k vyvrcholení tématu. Snažila jsem se o mezipředmětové propojení a v jednom případě propojení i přesahu až ke křesťanským tradicím.

Práce je rozdělená na teoretickou a praktickou část. První úsek teoretické části je věnován výtvarným řadám, které mají blízko k projektovému učení. Druhý úsek teoretické části je zaměřen na představení osobnosti Marie Montessori a základních principů montessori pedagogiky. Zmiňuji i přímou pokračovatelku v oblasti kosmické výchovy, konkrétně v oblasti náboženské výchovy Sofii Cavalletti.

V úvodu praktické části nabízím vhled do Základní školy, na které působím, představuji specifika daného školního prostředí a mé třídní skupiny dětí. Následně představuji vlastní pedagogický přístup a zásady, které jsem ve své výtvarné řadě uplatňovala a které v mnohém vycházejí z Montessori pedagogiky. Navazující statě praktické části prezentují strukturované náměty výtvarné řady, obsahující vzdělávací cíle, metodické poznámky, motivaci, průběh i reflexi jednotlivých námětů. Praktickou část uzavírá evaluace celé výtvarné řady.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Řady a projekty ve výtvarné výchově

Aktuální pojetí nejen výtvarné výchovy ale vzdělávání obecně volá po přístupech, které žáky aktivizují, motivují je k aktivní účasti na vzdělávacím procesu, na poznávání světa kolem, stimulují jejich zájmy, rozvíjejí jejich schopnost řešit problémy, myslet kriticky, pracovat v týmu a mnohé další. Inovativní přístupy ve vzdělávání také nabádají k nacházení mezipředmětových vztahů, k vytváření tematických celků nahlížených z různých úhlů pohledu, k vnímání světa kolem jako celku tvořeného souvisejícími a na sebe navazujícími částmi. Právě toto ponoření nabízí v kontextu výtvarné výchovy řady a projekty, o kterých pojednávají následující kapitoly.

1.1 Výtvarné řady

Výtvarné řady jsou promyšlené a krátké útvary, které vytvářejí jednoduché celky. Mohou se zabývat jakýmkoliv tématem, učební látkou nebo výchovným problémem. Jednotlivé útvary výtvarné řady na sebe logicky navazují, a tvoří tak jeden promyšlený celek. „Volné a hravé výtvarné řady pomáhají rozvíjet především smyslové prožitky, emoce či zajímavý obsah.“¹ Své nezastupitelné místo mají výtvarné řady u dětí předškolního a školního věku pro jejich dostupnost, jasnost, přehlednost. Starším žákům jsou nabízeny tematicky náročnější a vážnější řady, které působí na jejich racionální uvažování. Velmi často jsou využívány pedagogy výtvarné výchovy na základních školách, protože řeší pouze jeden hlavní problém, a nevyžadují nějak složité plánování, ani dlouhodobé soustředění. Jsou jasné, pružné, přehledné a umožňují měnit jejich výchovnou a výtvarnou problematiku nebo výtvarné postupy. Každý žák má dostatek času se výtvarně realizovat, aniž by byl k něčemu „tlačen“.²

Na výtvarné řady můžeme nahlížet z několika úhlů. Akademická sochařka a autorka několika knih Věra Roeselová je pojímá následovně: Jako výtvarný cyklus, metodickou řadu, tematickou řadu, srovnávací řady a individuální zpracování výtvarné řady.

¹ ROESELOVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1997, str.30. ISBN 8090226728.

² Tamtéž

Výtvarný cyklus využívá jednoho společného námětu, kde dítě hledá cestu, jak tento námět ztvárnit dle svých možností a také svých představ. Z výsledných prací vzniká cyklus výtvarných prací, který je koncepčně jednoduchý. Téma v něm negraduje, ale je to variace na jednu nosnou myšlenku, jeden motiv. U dětí výtvarný cyklus stimuluje výtvarné přemýšlení. Díky porovnávání výtvarných prací s druhými dětmi se rozvíjí koncepční myšlení, které inspiruje k dalším výtvarným aktivitám. Stimuluje nové motivy, vede k další tvůrčí práci. Výtvarný cyklus často graduje do náročnější formy výtvarné řady nebo dokonce do výtvarného projektu.³

Metodické řady obsahují na sebe navazující výtvarné práce, které vycházejí z určitého známého podnětu. Jedná se o dílčí kroky, které přirozeně a logicky rozvíjejí výtvarné dovednosti. Jde o gradaci výtvarného procesu. Může se jednat o cestu od studijní kresby k výtvarnému projevu až k jeho realizaci v materiálu (např. keramický výrobek (africká zvířata v mé výtvarné řadě – viz praktická část této diplomové práce): návrh tvaru, modelování, zdobení a prezentace díla). Metodické řady můžeme tedy chápat jako cestu s vědomím návazností od jednoduchého ke složitějšímu postupu. Výsledkem osvojení tohoto systematického uvažování je schopnost samostatně výtvarně pracovat a tento způsob myšlení aplikovat i v jiných nevýtvarných oblastech lidského života.

Tematická nebo též námětová řada rozvíjí zvolený výtvarně výchovný problém z různých pohledů. Z jednoho tématu vychází mnoho námětů, které negraduují, ale snaží se krok za krokem zkoumat nějakou skutečnost – sledují příběhy, vlastnosti nebo otázky, na které je zajímavé hledat odpovědi.⁴ V této diplomové práci je realizovaným tématem například Asie a Austrálie. Během výtvarných aktivit se s dětmi zamýšlíme nad životem místních obyvatel, faunou, florou, ale i základními lidskými potřebami, jako je stravování apod. Tematická řada často přerůstá do výtvarného projektu.

Srovnávací řady jsou využívány pedagogy nárazově, neplánovaně. Kladou si za cíl pozorovat žáky při neplánované aktivitě z různých pohledů – psychologického, pedagogického, diagnostického, didaktického či typologického hlediska, jako je zjišťování úrovně třídního klimatu, sledování pokroku ve výtvarném projevu, přístupu k řešení úkolů

³ ROESELOVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1997, str. 31 ISBN 8090226728.

⁴ Tamtéž

nebo řemeslné zručnosti apod. Srovnávací řady jsou náročné na přípravu i na realizaci, avšak získané informace mohou pomoci k lepšímu pochopení studentů.⁵

V. Roeselová také zmiňuje Individuální zpracování výtvarné řady, které považuje v projektovém pojetí výuky za nejcennější.⁶ Východiskem pro první výtvarné projekty se stávají výtvarné řady.

1.2. Výtvarné projekty

Počátky projektové metody ve vyučování souvisejí s vznikem reformní pedagogiky a sahají k přelomu 19. a 20. století. Mezi teoretiky dodnes nepanuje shoda v tom, kde končí tematická řada a začíná projekt. Hazuková⁷ však konstatuje, že v současné době jsou projekty vnímány jako koncepce vyučování, které se v jejich rámci dále rozpracovává.

Ve své podstatě se projektová výuka snaží sledovat více než jednu cestu při ztvárnění problému, myšlenky. Danou problematiku široce sleduje z různých stran a úhlů, a tak vzniká složitý obraz, který se snaží dospět k jádru zvolené otázky.⁸ Téma vždy vychází z reálných životních situací. Na volbě tématu i jednotlivých aktivitách se mohou podílet samotní žáci. Jde o motivaci, která znitřňuje přístup, a tak napomáhá k přijetí daného projektu za svůj. Nejcennějším přínosem je pak změna myšlení, která přivádí účastníky výtvarného procesu k jinému, nestandardnímu pojmání světa. Věra Roeselová hovoří o tom, že je obtížné přesně vymezit stavbu výtvarného projektu, protože je vždy ovlivněna samotným pedagogem a jeho uvažováním.

Dle Hazukové je podstatou projektů ve výtvarné výchově „vytváření řad činností, propojených společnou myšlenkou, úkolem, řešeným problémem, který je zkoumán z různých hledisek (obecných i individuálních) a ve větším počtu různých činností.“⁹

⁵ ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Metodický materiál k pedagogické praxi ve výtvarné výchově*. V Olomouci: Univerzita Palackého, 2015, s. 76. ISBN 978-802-4447-568.

⁶ ROESELOVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy V., nejen pro základní umělecké školy*. Praha, 2003, s.79-80.: Univerzita Karlova, 2001. ISBN 80-729-0058-7.

⁷ <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/629/NOVA-POJETI-VYTVARNE-VYCHOVYPLAN-A-VYTVARNE-PROJEKTY.html>

⁸ ROESELOVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1997, str.33. ISBN 8090226728.

⁹ <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/629/NOVA-POJETI-VYTVARNE-VYCHOVYPLAN-A-VYTVARNE-PROJEKTY.html>

1.2.1. Typy projektů

Projekty můžeme dělit podle různých kritérií. Nejčastěji se ve výtvarných projektech využívá následující dělení:¹⁰

Podle účelu

Při započetí projektu si klademe otázky směřující k cíli projektu. Jedná se o jistý brainstorming směřující k nalezení odpovědí. Dotazujeme se na smysl projektu i na výstupy těchto projektů. Může se jednat o posílení koheze skupiny, komunikace, ale i získání nových informací, dovedností.

Podle vztahu k učivu a vyučovacím předmětům

Projekty mohou mít přesah do různých předmětů. Mohou být propojeny s prvoukou, hudební výchovou, matematikou, českým jazykem apod.

Podle organizace

Projekt může probíhat libovolně během určitého období v hodinách, nebo jen v části hodin daného předmětu. Může být realizován i mimo rozvrhnuté hodiny.

Podle délky trvání

Projekty mohou mít nejrůznější časovou dotaci od krátkodobých, přes střednědobé až po dlouhodobé, které mohou trvat i několik měsíců.

¹⁰ COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006. ISBN 80-716-8958-0. S.11

Podle místa konání

Projekty mohou vznikat ve školním prostředí, tedy třídách, školních dvorech, školních zahradách, ateliérech, ale také v galeriích nebo v přírodě.

Podle navrhovatele

Navrhovatelem projektů může být kdokoliv. Mohou to být žáci, kteří navrhnou témata. V tom případě hovoříme o spontánním neboli přirozeném projektu. Mohou to být, ale i rodiče, pedagogové. Hovoříme o tzv. umělém projektu, nejčastěji připraveném pedagogem.

Podle počtu zapojených žáků

Počet účastníků není jasně dán. Na 1. stupni se nejčastěji setkáme se zapojením celé třídy. Mohou být, ale realizovány projekty s menším počtem žáků – jednotlivcem, dvojicí, skupinou. Není výjimkou, že se projektu mohou účastnit třídy, školy napříč státy.

1.3. Tematická řada, nebo projekt?

Jak již bylo popsáno výše, výtvarná řada a projekt nemají přesně vymezené hranice. Tematická i výtvarná řada na rozdíl od projektu může být mnohem obsáhlejší. Základní téma může být členěno na více podtémat, kterým se můžeme během výchovně vzdělávacího procesu více věnovat, a to v libovolném pořadí.¹¹ Například v mé tematické řadě „Kontinenty“ pracují žáci s mapou, s vědomostmi, které mají (prekoncepty), mapují faunu, floru, biotopy, architekturu, obyvatele apod. Počet podtémat, rozsah a hloubka souvislostí jsou limitovány pouze našimi organizačními podmínkami. Lze říci, že tematické (výtvarné) řady se zaměřují především na hlubší, vrstevnaté poznání daného tématu.

¹¹ TOMKOVÁ, Anna, KAŠOVÁ, Jitka a DVORÁKOVÁ, Markéta *Učení v projektech*. 2009. Praha: Portál. ISBN 978-7367-527-1

Projekty vedou také k řešení určitého problému, tématu, k jeho praktickému uchopování. Dané poznatky, které během procesu žáci nasbírají, jsou poznatky, jež jsou pro splnění úkolu (vytvoření produktu) logicky potřebné a nezbytné.¹²

Řešením určitého problému se tematická a projektová výuka od sebe tak výrazně liší, a tím je dán i jejich různý průběh. Rozdílnost je i v čase. Projekt na rozdíl od tematické řady, probíhá v delším časovém úseku (projektový den, projektový týden).

Odlišnosti obou metod jsou patrné z grafického znázornění.

Schéma tematické výuky

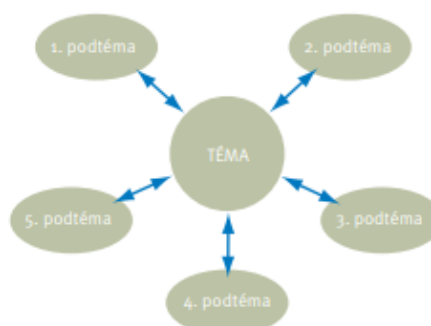

Schéma projektu

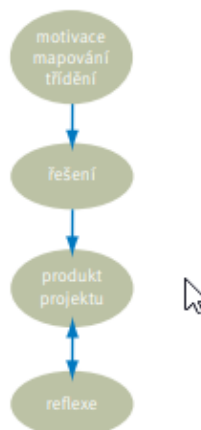

Schéma převzato z TOMKOVÁ, Anna, KAŠOVÁ, Jitka a DVOŘÁKOVÁ, Markéta Učení v projektech. 2009. Praha: Portál. s. 14-15. ISBN 978-7367-527-1

¹² Tamtéž

2 Alternativní školy

J. Průcha¹³ alternativní školou, nazývá jakoukoliv školu – bez ohledu na zřizovatele (státní i nestátní), která se odlišuje pedagogickou i didaktickou specifičností od standardních, běžných škol svého druhu. Montessori školy řadí spolu s daltonskými, freinetovskými, jenskými a waldorfskými mezi klasické reformní nestátní alternativní školy. Vedle nich zařazuje do nestátního sektoru i církevní školy všech konfesí. Naopak školy jako např. školy 21. století, školy s otevřeným vyučováním, „zdravé školy“ řadí Průcha mezi státní nebo soukromé, alternativní – moderní alternativní.

2.1. Vymezení pojmu – alternativní školy obecně

Terminologické vymezení pojmu „alternativní škola“ je významově různorodé. Zahrnuje sektor veřejných škol, ale i soukromých, které se vyznačují odlišností od hlavního proudu standardních (běžných, normálních) škol vzdělávacího systému. Odlišnost může být ve specifičnostech obsahu, organizaci a metodách výuky, hodnocení vzdělávacích výsledků žáků.¹⁴

Alternativní školy se vyznačují tzv. pedocentrismem - jde o takový přístup, kdy se cíle výchovy a vzdělání zcela podřizují individuálním potřebám a zájmům dítěte. Dalším významným rysem je princip „par la vie – pour la vie“, neboli učení z života pro život. Hlavní funkcí alternativní školy je nahrazovat nedostatky v hlavním vzdělávacím proudu. Nabízet pluralitní způsob vzdělávání, a tak vytvářet prostor pro inovace a experimentování ve vzdělání. Alternativní školy vznikaly a vznikají ze snahy lidské civilizace měnit a zdokonalovat to, co už tu je, co bylo vytvořeno. Mezi první zakladatele alternativního školství řadíme Ovide Decrolyho (Belgie), Petera Petersona (Německo) a Adolpha Ferriéra (Švýcarsko). Mezi naše nejvýznamnější představitele reformní pedagogiky řadíme

¹³ PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2004. Pedagogická praxe. ISBN 80-717-8977-1.

¹⁴ Srovnej: PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

pedagoga a psychologa Václava Příhodu (1889-1979), který mimo jiné nabízel studijní pobyty v USA.¹⁵

3 Život a dílo Marie Montessori

Marie Montessori se narodila 31. srpna 1870 ve městě Chiaravalle v Itálii. Je považována za jednu z nejvýznamnějších pedagogických osobností na světě a velkou průkopnicí, která např. usilovala o zrušení zažité a tradiční role a postavení žen a mužů, učitele a žáků. Vystudovala medicínu na univerzitě v Římě a v roce 1896 se stala první lékařkou v Itálii. Přestože se jí dařilo v oborech jako jsou psychologie, biologie a antropologie, vybrala si jako svou celoživotní cestu pedagogiku.

V roce 1897 se jako asistující lékařka přidala k výzkumnému týmu Univerzitní psychiatrické kliniky v Římě, kde se zaměřila na pozorování a práci s dětmi s psychickou deprivací, které trpěly nedostatkem podnětů ze vnějšího světa.¹⁶ Tyto děti byly považovány za nevzdělavatelné. Zde poznala, že na duševně hendikepované děti nelze nahlížet jen ze zdravotnického hlediska, ale především z pedagogického. Na základě pozorování a studia postupně začala formovat systém, kde využívala primárně zapojení smyslů.¹⁷

Marii Montessori díky erudovanému zájmu o děti s mentálním postižením bylo v roce 1900 nabídnuto místo spoluředitelky, společně s Giusseppe Montesanem, na nově vzniklé Ortofrenické škole modelové školy pro vzdělávání učitelů pro postižené děti. Jak se později ukázalo, tato zkušenost se ukázala jako důležitým mezníkem v životě Marie Montessori. Byl to profesní posun od lékařky k pedagožce. Zpětně tuto dobu popisovala následovně: „Tyto dva roky praxe mi poskytly první a opravdový podnět pro studium pedagogiky.“¹⁸ Zde pracovala dva roky, během kterých zaváděla své myšlenky do praxe, experimentovala a vylepšovala pomůcky, učila, a hlavně pozorovala děti. K údivu všech dokázala, že duševně zaostalé děti mohly pokračovat v běžných školách spolu se zdravými

¹⁵ PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2004. Pedagogická praxe. ISBN 80-717-8977-1.

¹⁶ Životopis Marie Montessori. <https://asociacemontessori.cz> [online]. [cit. 2021-8-19]. Dostupné z: <https://asociacemontessori.cz/montessori/zivotopis-marie-montessori/>

¹⁷ Tamtéž

¹⁸ FRANK, Claudia. *Melanie Kleins erste Kinderanalysen: die Entdeckung des Kindes als Objekt sui generis von Heilen und Forschen*. Stuttgart: Frommann-Holzboog, 1999. ISBN 37-728-1996-6. s. 27

děti. Tím se vynořila otázka, jakých výsledků by tímto pedagogickým přístupem dosáhly intaktní děti.

Po dvou letech opustila ortofrenickou školu a ponořila se do teoretického studia výchovné filozofie, pedagogiky, hygieny, experimentální psychologie a antropologie. Přednášela a vedla katedru antropologie na univerzitě v Římě. V jedné ze svých přednášek sdělila svým studentům: „Předmětem našeho studia je lidství; naším cílem je stát se učiteli. Co ale dělá člověka učitelem, je láska k dítěti, protože to je právě láska, která přetváří sociální povinnost pedagoga do vyššího vědomí takového poslání.“¹⁹

6. ledna 1907, tedy na Tři krále byl otevřen první Casa dei Bambini neboli „Dětský dům“ v dělnické čtvrti San–Lorenzo v Římě. Tento den Marie pronesla: „Měla jsem zvláštní pocit, který mě dnes přiměl s rozhodností oznámit, že zde vidím otevření instituce, o které jednou bude hovořit celý svět.“²⁰ Toto denní centrum určené pro děti ve věku 2–6 let mělo původně sloužit dětem ze sociálně slabších vrstev primárně proto, aby měly možnost jiné zábavy a přestaly devastovat nově zrekonstruované dělnické domy. Aplikovala zde zkušenosti z předešlých let a předkládala dětem jen ty pomůcky a aktivity, které u dětí vzbuzovaly zájem. Tak se stalo, že pětileté děti negramotných rodičů znaly základy početních operací, uměly číst, zvládaly jednoduché činnosti spojené s péčí o sebe i druhé, jako bylo například stolování, či péče o mladší děti.²¹

Motivována tímto úspěchem zakládala Montessori další Domy dětí. Marie Montessori postupně vyškolila ve své vzdělávací metodě kolem stovky studentů. V roce 1909 vyšla její první kniha *Metodo Della Pedagogia Scientifica Applicato All'Educazione Infantile Nelle Case Dei Bambini* (volně přeloženo jako *Metoda vědecké pedagogiky aplikovaná na vzdělávání kojenců v dětských domovech*), která shrnovala její dosavadní zkušenosti s výukovou metodou. V tomto období vypracovala metodiku pro výuku dětí ve věku 6–12 let. Postupně byly založeny další „Dětské domy“ a to nejen v Itálii. V roce 1911 se myšlenky a vzdělávací systém Marie Montessori staly součástí Švýcarského státního školství a o rok později ho přijali i další evropské i mimoevropské státy. V roce 1916 se Marie Montessori přestěhovala do Barcelony, kde pracovala jako katolicky orientovaná reformní

¹⁹ Životopis Marie Montessori. <https://asociacemontessori.cz> [online]. [cit. 2021-8-19]. Dostupné z: <https://asociacemontessori.cz/montessori/zivotopis-marie-montessori/>

²⁰ Tamtéž

²¹ Tamtéž

pedagožka. Věřila, že se člověk vyvíjí nezávisle na svých kulturních, náboženských nebo sociálních podmínkách. V roce 1918 přijala pozvánku na soukromou audienci u papeže Benedikta XV., který nařídil, aby její dílo bylo zařazeno do vatikánské knihovny. V roce 1927 byla pozvána na audienci u Mussoliniho. Přislíbil jí, že ji bude podporovat, protože ji vnímal jako národní hrdinku a chtěl její pedagogiku využít k vytvoření světové mocnosti. Montessori se o politiku nestarala a dokud mohla, pokračovala ve své pedagogické činnosti. Ve chvíli, kdy zjistila, že se jí snaží ovlivnit a začlenit italské Montessori školy do fašistického hnutí mládeže, je všechny zavřela a za dramatických okolností Itálii opustila.²² Poté žila v Barceloně až do vypuknutí Španělské občanské války, která ji donutila odcestovat přes Anglii do Holandska.

V roce 1939 se vydala se svým synem Mariem na cestu do Indie, kde měli podle plánu zůstat 3 měsíce a vést výcvikový kurz v Madrasu a pak několik týdnů přednášet. Tato cesta se nakonec protáhla na sedm dlouhých let. S vypuknutím 2. světové války byl Mario Montessori jako italský občan pobývajícím na britském území převezen do internačního tábora a Maria Montessori byla držena v domácím vězení.

Po tomto nedobrovolném exilu věnovala svou energii k rozvoji škol po celé Evropě a Severní Americe. Při svých cestách po Indii i Srí Lance cvičila tisíce pokračovatelů v montessoriovské metodice (např. *Women's Intellectual Contributions to the Study of Mind and Society: Maria Montessori*, 2006). Roku 1949 byla navržena na Nobelovu cenu za mír.²³ Od roku 1946 Marie Montessori žila až do své smrti 6. května 1952 v Nizozemí.

3.1. Základní principy pedagogiky Marie Montessori

Vzhledem k tomu, že byla Marie Montessori také lékařka, vidíme, že observace neboli pozorování dětí bylo nedílnou součástí při budování její metody. Na základě každodenního pozorování chování dětí popsala své zásadní objevy, které dnes nazýváme a považujeme za principy Montessori pedagogiky. V dalších podkapitolách se budeme zabývat jejími základními myšlenkami.

²² KRAMER, Rita. *Maria Montessori: Leben und Werk einer großen Frau*. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag, 1983. 467 S., ISBN 3-596-25615-1.

²³ Tamtéž

3.1.1. Samostatnost a nezávislost

„Pomoz mi, abych to dokázal sám!“

Tato prosba, která zazněla z úst malého chlapce směrem k Marii Montessori, se stala posléze krédem její pedagogiky. Úkolem dospělých není „zametat“ cestičku a odstraňovat překážky, ani zotročovat, nebo dokonce jím manipulovat, ale udělat vše, aby vlastními silami získávalo nové dovednosti a vědomosti, a tak postupně vrůstalo do světa, ve kterém žije.

3.2.2. Ruka jako nástroj ducha

„Ruce slouží lidem k vyjádření jejich myšlenek a od chvíle, kdy se člověk objevil na této planetě, můžeme sledovat jeho činnost podle stop, které zanechávají jeho ruce.“

Práce rukou je základ pro pochopení, pro rozvoj řeči a myšlení. Dalo by se říci, že co neprojde skrz ruku, či jinými smysly, nemůže být v hlavě. V průběhu každého učení se musí spojovat manuální a duševní aktivity. Děti, kterým je umožněno při svém vzdělávání manipulovat s výukovými materiály nebo si je sami tvořit, vykazují ve svém vývoji velké pokroky. Nápadná je především jejich psychická vyrovnanost.

3.2.3. Respektování senzitivních období

Za senzitivní období je považovaná doba, kdy je dítě obzvláště citlivé a připravené pro získávání nových schopností a dovedností. Proto Montessori pedagogika vytváří vhodné podmínky k rozvoji všech oblastí a respektuje přirozený vývoj dítěte. Toto citlivé období trvá jen po nějakou krátkou dobu, poté zanikne bez ohledu na to, zda bylo nebo nebylo využito. Dospělý tyto fáze neurychlí ani neovlivní. Co ale může dospělý dělat, je pozorovat a poskytnout dítěti v připraveném prostředí to, co potřebuje.²⁴

Marie Montessori rozlišuje ve vývoji člověka tři základní senzitivní fáze:²⁵

0–6 let, 7–12 a 12–18 let. Jak už bylo řečeno, senzitivní fáze umožňují dítěti, aby si přivlastnilo a osvojilo předpoklady pro další kroky svého vývoje.

²⁴ ŠEBESTOVÁ, Věra a Jana ŠVARCOVÁ. *Maria Montessori - aktuálně*. Praha: Vyšší pedagogická a střední pedagogická škola a gymnázium v Praze 6 Evropská 33, 1999, c1996. s..13

²⁵ ZELINKOVÁ, Olga. *Pomoz mi, abych to dokázal: pedagogika Marie Montessoriové a její metody dnes*. Praha: Portál, 1997. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 80-717-8071-5.

0–6 let: Marie Montessori první období dále dělila na dvě fáze: 0–3 let a 4–6 let. V období 0–3 let Montessori pozorovala citlivé období na pohyb (vývoj manuální zručnosti, manipulace s věcmi, zvládnutí běhu a chůze), na zvládnutí řeči a pořádku (nejedná se jen o uklízení, ale o řád, v kterém se dítě pohybuje a vyrůstá). Tato citlivost trvá jen určitou, vyměřenou dobu a pak odezní. Doba nástupu citlivé fáze u jednotlivých dětí nejde předvídat. Každé dítě má své „načasování“. V době mezi 4. až 6. rokem dochází k přechodu od nevědomého tvůrce k uvědomělému pracovníkovi. V této fázi dochází k sebeuvědomování a dalšímu osvojování řečových a pohybových dovedností. Dítě svět analyzuje a zdokonaluje se v psychické i fyzické oblasti.²⁶

7–12 let: Toto období by se dalo rovněž nazvat obdobím morálního vědomí, kdy dítě rozlišuje, co je a není dobré nejen ve vlastním chování, ale i chování druhých. V oblasti myšlení dítě přechází od konkrétního k abstraktnímu. Zlepšuje se představivost, zajímá se o okolní svět a klade si otázky, na které by měl vědět, kde získá odpověď. Vše má vést k samostatnosti, protože takto zodpovězené otázky vedou k trvalejšímu poznání skutečnosti, k zvyšování sebevědomí a co je hlavní, k touze o další objevování.

12–18 let: toto období je považováno za labilní období. Jedinec se v tomto životním úseku zcela mění. Dochází k tělesným i psychickým změnám. Hlavním rysem v chování je nerozhodnost, emotivnost, pochybnosti, a také sklíčenost. Mladý jedinec se snaží pochopit a najít své místo ve společnosti. Je nakloněn tvořivosti, která posiluje jeho sebevědomí, smysl pro spravedlnost a osobní důstojnost.

3.3.4 Polarizace pozornosti

„A vždy, když se vyskytla taková polarizace pozornosti, začalo se dítě úplně měnit, stávalo se klidnějším, ba dalo by se říci inteligentnějším, sdílnějším, ukazovalo mimořádné vnitřní vlastnosti...“²⁷

Marii Montessori při observacích zaujala skutečnost hlubokého soustředění a pozornosti dítěte na činnost, kterou provádí. Tohoto jevu si všimla u teprve tříleté dívenky ze svého Domu dětí v San Lorenzu. Zaujalo ji, že se dítě neustále vrací a opakuje činnost po dlouhou dobu. Byla do této práce natolik zabraná, že nevnímala své okolí. Činnost ukončila,

²⁶ Tamtéž

²⁷ MONTESSORI, Maria. *Montessori-Erziehung für Schulkinder*. Stuttgart: Jul. Hoffmann, 1926.

až když se „nasytila“ a po činnosti působila spokojeně.²⁸ Tento jev pojmenovala Montessori jako polarizace pozornosti a označovala jím obzvláště hlubokou, dlouhodobou soustředěnost, která se u dětí objevuje v momentě, kdy se pro danou činnost rozhodnou svobodně a na základě svého mimořádného zájmu o ni.²⁹

3.3.5 Dítě jako tvůrce sebe sama

Stejně jako u jiných alternativních pedagogických směrů se i Montessori pedagogika vyznačuje pozorností zaměřenou na dítě, na jeho osobnost, zodpovědnost, spontánní práci a svobodu. A právě svobodu chápe Maria Montessori za nejdůležitější premisu celé koncepce své pedagogiky.³⁰ Každé dítě má vliv na sebe samé. Svou aktivitou a vnitřním „naprogramováním“ utváří samo sebe, rozhoduje a určuje, které podněty a jakým způsobem ovlivní jeho jednání.³¹

3.3.6 Svobodná volba práce

Svobodná volba práce jde ruku v ruce s předešlým principem. Tedy, že je tvůrce sebe sama. Dítě také samostatně rozhoduje, co bude dělat, zda po uklízení pomůcek bude pozorovat kamaráda, nebo se rozhodne pro jiný úkol. Rozhoduje se, s kým bude pracovat a kolik času bude práci věnovat. Zde je nezastupitelná role pedagoga v pomoci připraveného prostředí.³²

3.3.7 Připravené prostředí

Prostor, v němž se dítě pohybuje, má velký vliv na vývoj jeho osobnosti. Vše, co dítě obklopuje, jako například pracovní místo, dostupné pomůcky a předměty, které pro něj připravil pedagog, umožňují rozvoj dětského potenciálu podle jeho senzitivního období.

Pedagog dává volnost a zprostředkovává seznámení s pomůckami. Pozoruje a s citem provází a vyčkává, zda dítě danou situaci vyřeší samo, nebo zda si řekne o pomoc. „Připravené prostředí musí být přátelské k dětem. Je připravené tak, aby se v něm mohly volně pohybovat a být ve styku s vybavením bez pocitu strachu z poranění či frustrace z

²⁸ ZELINKOVÁ, Olga. *Pomoz mi, abych to dokázal: pedagogika Marie Montessoriové a její metody dnes*. Praha: Portál, 1997. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 80-717-8071-5.

²⁹ Tamtéž

³⁰ KASPER, Tomáš; KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008, ISBN 978-80-247-2429-4, str.131

³¹ ZELINKOVÁ, Olga. *Pomoz mi, abych to dokázal: pedagogika Marie Montessoriové a její metody dnes*. Praha: Portál, 1997. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 80-717-8071-5.

³² Tamtéž

nemožnosti manipulovat s instrumenty určenými pro dospělé.³³ Pomůcky, které jsou dostupné a které má dítě k dispozici, by měly předbíhat jeho vývoj. Jak již bylo uvedeno, dítě si svou činnost a délku práce s materiálem určuje samo, což je dáno jeho potřebou nasycení - vše musí vycházet od dítěte, jakmile je příliš tlačeno dospělým, ztrácí o činnost zájem.

Prostředí, které dítě obklopuje, nesmí svým uspořádáním působit chaoticky, protože mnoho podnětů působí rušivě a ztěžuje orientaci. Vše je nutné připravit tak, aby dítě samo mohlo dojít k cíli, aniž by dospělý vysvětloval a učil.

Mezi důležitý aspekt práce s pomůckami patří také jejich velikost a váha. Stále platí, že dítě musí být schopno při zachování principu volnosti a pohybu manipulovat s materiálem a přenášet jej z místa na místo. Učí se s předměty manipulovat a nebát se, nepřebírat kulturní dědictví od dospělého.³⁴

Zelinková (1997) dále pojednává o dítěti ve školním prostředí a jeho vrůstání do sociálních struktur.³⁵ Nejvýrazněji v tomto duchu hraje uspořádání a organizace jednotlivých tříd, kdy se za optimální považuje spojení tří ročníků, např. čtvrtý až sedmý. Vzájemná interakce mezi dětmi působí pozitivně, a to především u činností, při nichž se děti vzájemně učí, a díky tomu rostou a rozvíjejí se. Tuto skutečnost Marie Montessori nazývá tajemstvím otevřených dveří.³⁶ Volný pohyb po třídě není neorganizovaný nebo rušivý pokud dítě něco zaujme, ohraničí si svůj prostor koberečkem, kterým si vyčlení svůj pracovní prostor. Ideální počet dětí dle Montessori je 30–40 dětí, pokud je méně než 25, tak se efektivita snižuje a pokud je dokonce jen 8 dětí, nedá se prakticky dosáhnout dobrých výsledků.³⁷

³³ RÝDL, Karel. *Metoda Montessori pro naše dítě. Inspirace pro rodiče a další zájemce*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. ISBN 80-7194-841-1. str. 45.

³⁴ ZELINKOVÁ, Olga. *Pomoz mi, abych to dokázal: Pedagogika Marie Montessori a její metody dnes*. Praha: Portál, 1997. s. 41 -43

³⁵ ZELINKOVÁ, Olga. *Pomoz mi, abych to dokázal: pedagogika Marie Montessoriové a její metody dnes*. Praha: Portál, 1997. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 80-717-8071-5.

³⁶ Tamtéž

³⁷ Tamtéž, s. 44

3.2 Oblasti pedagogického systému Marie Montessori

Marie Montessori rozdělila svou pedagogiku do těchto pěti výchovných oblastí:³⁸

- 1) Cvičení v praktickém životě
- 2) Smyslový materiál
- 3) Jazyk a řeč
- 4) Matematika
- 5) Kosmická výchova

Každá z výchovných oblastí má svůj specifický pracovní postup i svůj způsob demonstrace neboli představování připraveného materiálu. Ke každé z oblastí se tedy přistupuje předem určeným způsobem. Jednotlivé demonstrační cvičení vyžadují didaktický materiál, který se zaměřuje na určitý pedagogický cíl. Svě nezastupitelné místo má i sebekontrola dítěte, izolace vlastnosti, rozvoj slovní zásoby. To vše je podřízeno věku dítěte.³⁹

3.2.1 Cvičení v praktickém životě

Jedná se o oblast, která je typická pro předškolní vzdělávání. Jde především o péči o vlastní osobu nebo o péči o okolí. Dále pak o péči o prostředí, v němž se dítě pohybuje. Vše je zaměřeno na rozvoj praktických a pohybových dovedností. Jedná se především o pracovní návyky, které bude dítě potřebovat po celý svůj život. Mezi základní činnosti patří například: přelévání a přesypávání zrníček nebo vody, nabírání lžící různých materiálů do dvou stejných nádob, utírání a vysávání prachu nebo péče o květiny.⁴⁰

3.2.2 Smyslový materiál

Smyslová oblast je rozvíjena především v předškolním období. V něm dítě získává zkušenosti skrze smyslové vnímání, vlastní lokomoci a manipulaci s předměty. Důraz je

³⁸ HAINSTOCK, Elisabeth G. *Metoda Montessori a jak ji učit doma: předškolní léta*. Praha: Pragma, 2013, ISBN 978-80-7349-370-7

³⁹ Tamtéž

⁴⁰ Tamtéž

kladen na důkladné prozkoumání věcí, které může brát, do rukou, ohmatávat, prohlížet, ale i vnímat očíháváním nebo ochutnáváním.⁴¹

3.2.3 Jazyk a řeč

Oblast typická pro první stupeň, která je však rozvíjena už po celou dobu předškolní výchovy, jestliže dítě docházelo do Montessori školky. Základ pro čtení a psaní je nutno hledat v oblasti praktického života, a také v oblasti smyslové výchovy. Hainstock uvádí: „Čtení a psaní jdou spolu ruku v ruce a raná práce s pomůckami pro smyslový rozvoj podle metody Montessori připravuje dítě pro obě tyto dovednosti“⁴². Mezi pomůcky patří např. pohyblivá abeceda, která se skládá z malé psací a velké a malé tiskací abecedy, hmatová (smirková) písmena, která se „doplňují“ aktivitou psaním do tácu se sypkým materiálem.

Nácvik čtení je úzce spjat s procvičováním psaní. Jde ruku v ruce s prací se smirkovými písmeny nebo pohyblivou abecedou. Nejdříve se dítě seznamuje s tiskacími písmeny, následuje přiřazování tištěných slov ke konkrétním předmětům. Můžeme používat například vějíře, z kterých děti tvoří slova, která následně čtou a která také mohou opisovat.

3.2.4 Matematika

Oblast, která má počátky v předškolní výchově a je dále intenzivně rozvíjena na prvním stupni. Matematika je součástí jednoho z pěti velkých příběhů, který pomáhá dětem zasadit detaily do celku. Je někdy také nazýván Historie matematiky. Příběh, který má počátek u prvních civilizací a pokračuje přes různé číselné soustavy a končí u desítkové soustavy. Hlavním cílem je probudit v dětech zájem věci objevovat, ale i inspirovat k dalšímu objevování a zkoumání v knihách, či výpravách do přírody.⁴³

Dle Marie Montessori je lidský, tedy i dětský duch, duchem matematickým, který neustále působí v našem životě. Protože při každodenních činnostech potřebujeme odhad podle oka i smysl pro matematické poměry. Montessori žádá, aby tento duch byl včas

⁴¹ Tamtéž

⁴² HAINSTOCK, Elisabeth G. *Metoda Montessori a jak ji učít doma: předškolní léta*. Praha: Pragma, 2013, ISBN 978-80-7349-370-7 s.73.

⁴³ HAINSTOCK, Elisabeth G. *Metoda Montessori a jak ji učít doma: předškolní léta*. Praha: Pragma, 2013, ISBN 978-80-7349-370-7

podporován, a to nejlépe materiálem, který má umožnit proniknout do oblasti matematiky, aniž by si to dítě uvědomovalo.⁴⁴

3.2.5 Kosmická výchova

V kosmické výchově jde především o pomoc dítěte k poznání světa, tak aby mohlo chápat a přijmout své místo ve světě, ve kterém je důležité cítit jistotu a řád. Čím je dítě starší, tím víc je nutné, aby převzalo zodpovědnost za sebe, ale i za životní prostředí. Důležité je vědomí, že je součástí celku, tedy živé i neživé přírody.

Důležitým nástrojem v této oblasti je názornost. Bez vycházek, pobytu v přírodě, návštěv muzeí či seznamování se s různými kulturami nejde tuto oblast výchovy přiblížit. Materiály musí být vědecky přesné, zajímavé, flexibilní a musí umožňovat kreativitu. Pomůcky lze vyrábět. Je nutné děti učit, pozorovat a povzbuzovat jejich zájem třeba i tím, že zařazujeme do tématu tajemství, jelikož děti mají rádi překvapení. Když dítě zkoumá, klade si otázky a my na ně reagujeme. Pro některé pedagogy je snadnější cesta odpovědět hned, což ale není správná cesta v Montessori pedagogice. Neodpovídáme na otázky hned, ale necháme děti hloubat a poznatky prožít.

Kosmická výchova je integrujícím prvkem výchovného systému Marie Montessori. Důraz je kladen na výchovu k přátelství, míru a samozřejmě na víru v Boha, protože dle Montessorri je ve vesmíru vše propojeno a tvoří jednotu. „Ani živé bytosti, ani příroda neexistují samy o sobě a pro sebe, nýbrž jsou poslušnými prvky harmonie v přírodě. Všechno je řízeno kosmickým zákonem...I člověk je jeho součástí, částí kosmického řádu, jehož zákonům se podřizuje. Není tvůrcem vesmíru...Tvůrce je Bůh a harmonie kosmu je dílem Boha.“⁴⁵

Marie Montessori byla katoličkou, která kladla důraz na křesťanské hodnoty jako je láska k bližnímu, pokora, výchova k dobru a ohleduplnost. Ona stejně jako její pozdější pokračovatelka Sofie Cavaletti (viz více v následující podkapitole 3.2.6 Náboženská výchova a Sofia Cavalletti) si kladla otázku, jak dětem předávat náboženství, neboť dle Helmingové

⁴⁴ ŠEBESTOVÁ, Věra – ŠVARCOVÁ, Jana. *Marie Montessori – aktuálně*. Praha: Vyšší pedagogická škola a střední pedagogická škola a gymnázium v Praze 6, 1996, s. 43-45.

⁴⁵ ŽELINKOVÁ, Olga. *Pomoz mi, abych to dokázal: Pedagogika Marie Montessori a její metody dnes*. Praha: Portál, 1997. s. 36

chce dítě „věřit, svojí přirozeností touží po Bohu, který ho stvořil, jeho duše po něm prahne.“⁴⁶

Jak je patrné z řečeného, tak součástí kosmické výchovy je poznávání světa, a tedy hledání odpovědí na otázky „Kdo jsem?“ a „Odkud pocházím?“ Jde o propojení všech oblastí. A právě v kosmické výchově Marie Montessori se setkává výtvarná výchova, poznávání jednotlivých kontinentů i náboženská výchova. Tedy všechna témata této diplomové práce.

3.2.6 Náboženská výchova a Sofia Cavalletti

Součástí kosmické výchovy je tedy náboženská výchova. A protože náš národ má křesťanské kořeny, které jsou nedílnou součástí naší kultury, věnujeme pár slov této oblasti a zmíníme i pokračovatelku, která rozpracovala náboženskou výchovu.

Montessori byla přesvědčená, že dítě, které se koncentruje a zaměřuje svou pozornost na konkrétní předměty činnosti, zapomíná na svoje „Já“ a otvírá se pro Boha a pro pravdu.⁴⁷ Proto navrhovala, aby pro malé děti v jejich Domovech dětí byla zřizována atria. Tedy místo určené pro náboženskou výchovu. Zde mají viset obrazy, stát sochy, ke kterým mohou děti přinášet natrhané květy. Dále doporučuje, texty s Desaterem, úryvky Písma svatého, modlitby a další. Když mají děti senzitivní období např. ke psaní, tak rády texty opisují a různě si je zdobí. Tyto i jiné činnosti děti dělají z vlastní vůle, bez nařízení dospělého. V atriu (místo, kde náboženská výchova probíhá) se rády děti setkávají s druhými a prožívají chvíle klidu a pokoje. I zde velkou roli hrají pomůcky k liturgické výchově. Své místo zde mají předměty, které patří na oltář, které přibližují texty a podobenství z Písma svatého, i ty které jsou nedílnou součástí při slavení liturgie. Liturgie je dítěti velmi blízká, protože se na ní účastní nejen gesta a slova, ale i barvy. Ve slavení liturgie se spojuje přirozené s nadpřirozeným. Montessori dokazuje, že „náboženský život není něco, co je oddělené od každodenního života“⁴⁸, proto s dětmi selského prostředí pečovala

⁴⁶ HELMINGOVÁ, Helene. *Pedagogika M. Montessoriovej*. Přeložil Milan Krankus. 1. slovenské vydání. Bratislava: SPN-Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1996. str. 157.

⁴⁷ HELMINGOVÁ, Helene. *Pedagogika M. Montessoriovej*. Přeložil Milan Krankus. 1. slovenské vydání. Bratislava: SPN-Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1996.

⁴⁸ HELMINGOVÁ, Helene. *Pedagogika M. Montessoriovej*. Bratislava: SPN, 1996. Str. 161

o vinici. Jednoduchým způsobem napekli hostie a slisovali hrozny. Vše pak při prvním svatém přijímání donesli společně na oltář.

Práce s liturgickým kalendářem v atriu ve Vsetíně

Pomůcky k programu Katecheze dobrého pastýře na téma Zvěstování

Pokračovatelkou Marie Montessori byla Sofia Cavalletti, která se narodila 21. 8. 1917 v Římě. Byla profesorkou Starého zákona a hebrejštiny. Její katecheze začaly náhodně, když byla požádána o pomoc s náboženskou výchovou sedmiletého chlapce, který nechtěl po dvou hodinách výuky odejít. Spolu s další přímou spolupracovnicí Marie Montessori paní Giannou Gobbi dala postupně vzniknout Katechezi Dobrého pastýře, která se stala náplní jejího života.⁴⁹ Postupně přibývaly další děti a Sofie Cavalletti začala spolupracovat s Gianou Gobbi, která byla proškolená v Montessori pedagogice. Spolu vytvořily materiály a hledaly způsob, jak dětem zprostředkovat setkání s Bohem. V roce 1954 vzniká Katecheze Dobrého pastýře. Cavalletti postupně ve svém domě v Římě otvírá tři atria pro setkávání. Dětem se věnovaly více jak 50 let. Během té doby se Katecheze Dobrého pastýře rozrostla do 37 zemí. Cavalletti analýzou dětských reakcí zjistila, že jednotlivá témata katechezí jsou dětem blízká napříč kulturami.

3.3 Výzvy Montessori pedagogiky

Jak jsme v úvodu diplomové práce zmínili, Montessori pedagogiku vnímáme jako smysluplné výchovně vzdělávací působení na děti a dospívající s cílem vytvářet pro ně příležitosti, při kterých by mohli maximálně rozvíjet osobnostní, kognitivní, postoje, hodnotové a další složky své osobnosti.

Cílem současného základního vzdělávání u žáků a studentů je rozvíjení klíčových kompetencí a gramotností. Zatímco klíčové kompetence jsou rozvíjeny po celý život, nejsou vázány na jeden konkrétní obor a odkazují k propojování znalostí, dovedností, hodnot a postojů, gramotnosti obvykle vztahujeme k jednotlivým předmětům, kdy hovoříme o gramotnosti čtenářské, matematické, přírodovědné.⁵⁰ Zastřešujícím cílem současného základního vzdělávání je člověk odpovědný k sobě samému, k ostatním a ke světu kolem, a zároveň člověk motivovaný k celoživotnímu učení.⁵¹ Právě v tomto kontextu vnímáme přínosy Montessori pedagogiky nejvýrazněji.

⁴⁹ MAY, Scotie. Sofia Cavaletti [10.10.2018] <https://www.biola.edu/talbot/ce20/database/sofia-cavalletti>

⁵⁰ Hlavní směry revize Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Verze pro připomínkování. MŠMT. 2022

⁵¹ Tamtéž

Často diskutovaná svoboda v Montessori pedagogice a s ní spojená odpovědnost za vlastní učení a vzdělání může, je-li praktikována správně a s ohledem na skutečné potřeby a zájmy každého dítěte, vést ke zvyšování odpovědnosti a autonomie nad svým učním, čímž je posilována zodpovědnost k sobě samému i ke světu kolem nás. Zároveň je však třeba podotknout, že takový přístup představuje určitou výzvu pro učitele, který nemá v rámci svobody ponechávat děti sobě samým, ale má je pozorně sledovat a být kdykoliv na požádání k dispozici. Tolik důležitá individualizace výuky může být časově velmi náročná a je otázkou, zda je při větším množství dětí ve třídě vůbec možné vyhnout se časovým prodlevám.

V rámci Montessori pedagogiky děti mohou plně a zcela do hloubky ponořit do činností a témat, která jsou jim blízká a ke kterým mají vztah. To je jeden z nejlepších předpokladů, aby se i v budoucnu dále samy učily, a to i v mimoškolním prostředí. Tímto způsobem Montessori pedagogika zcela jasně podporuje přirozený zájem dětí a motivuje je k vlastnímu bádání a objevování.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

1.1 Námětová řada Kontinenty

Ve své diplomové práci představuji výtvarnou řadu věnující se kontinentům, která byla součástí tematické řady Kontinenty realizované s žáky 2. třídy v období školního roku 2021/2022 ve všech předmětech (tedy v českém jazyce, matematice, prvouce, anglickém jazyce, tělesné výchově, pracovním vyučování a také na stmelovací akci -teambildingové), a jejíž náměty do výtvarné výchovy představovaly určité vyústění jednotlivých témat tedy kontinentů. K vlastnímu koncipování výtvarné řady na téma kontinenty jsem přistupovala jednak z pohledu Montessori pedagogiky a jednak jsem se snažila vybírat takové kulturní prvky, které by byly pro výtvarné zpracování dětí vysoce inspirativní.

Školní rok 2021/2022, kdy jsem výtvarnou řadu Kontinenty realizovala, by se také mohl charakterizovat jako rok „covidový“. V tomto období nám do výuky vstupovaly výpadky v podobě opakovaných karantén a distanční výuky. Z tohoto důvodu se mi nepodařilo naplnit všechny mé plány a náměty. Přesto v této praktické části prezentuji 10+1 výtvarný námět, kdy k jednomu kontinentu (Evropa, Asie, Afrika a Austrálie) vznikly a byly realizovány vždy dva náměty plus závěrečný námět reflektující celou výtvarnou řadu.

Záznam výtvarné řady se skládá z několika částí. Každý celek – kontinent uvádí soubor vstupních informací, jako je výchovný a vzdělávací záměr, jaké výtvarné techniky byly použity pro řešení, jaké myšlenky jsem považovala za nejdůležitější, jak jsem motivovala, jaký jsem si zvolila výtvarný problém, nebo jak jsem upřesnila pojetí úkolu. Každý „záznam“ uzavírají poznámky, které rozvíjejí specifické otázky – jak se k danému tématu přistupovalo.

1.2 Výběr tématu

Patřím k lidem, kteří milují cestování. Všechny ty vůně, chutě. Jsem fascinovaná novými poznatky o zvířatech, rostlinách. Miluji setkávání se s lidmi.

Všechny aktivity spojené s cestováním nám byly v předešlých třech letech vzdálené z důvodů rozšíření viru Covid - 19, který zasáhl celý svět. A snad právě proto ve mně rostla touha procestovat nejlépe celý svět – tedy všech sedm kontinentů během jednoho školního roku. A co teprve s dětmi, to by byl námět na celoroční aktivitu! Od úvah nebylo daleko k realizaci, a tak jsem se svými druháky rozhodla vydat na pomyslnou cestu, během které budeme poznávat jednotlivé kontinenty, a to vše v díkci všech proti-covidových nařízeních.

1.3 Realizace výtvarné řady

Níže popsaná výtvarná řada byla realizována na základní škole v Novém Hrozenkově v okrese Vsetín u žáků druhé třídy v počtu 22 dětí. Výtvarná řada je složena ze šesti témat, kdy některá obsahují i podtémata a jednu závěrečnou reflektivní aktivitu.

Řada byla koncipovaná tak, abychom během školního roku zvládli poznat jednotlivé kontinenty v „duchu“ pedagogiky Marie Montessori.

Pro prvopočáteční plánování praktické části jsem se rozhodla využít myšlenkovou mapu. Po chvíli jsem si uvědomila, že u každého kontinentu se mi opakují témata, která mám ze zkušenosti s Montessori přístupem zažitá a osvojená. Postupovala jsem v dělení na živou a neživou přírodu. Živou přírodu následně na faunu, floru, na obyvatele a osobnosti, které reprezentují daný kontinent. K neživé přírodě jsem zařadila pokrmy, vůně, významné stavby, umění, zvyky a tradice apod.

Po nějaké chvíli jsem si uvědomila, že není v mých silách všechna témata zrealizovat. Rozhodla jsem se proto, že se pokusím najít témata, která jsou probírána dle osnov ŠVP ve druhé třídě naší školy. Vytvořit materiál v souladu s Montessori pedagogikou, nabídnout jej dětem, tak aby vznikly mezipředmětové vztahy, které budou sloužit jako motivace pro hodiny výtvarné výchovy – tedy pro jednotlivé náměty výtvarné řady. Jednotlivé nápady jsem si začala zapisovat. Jako první mě napadla kaligrafie, která je typická pro kontinent Asie a krásně se hodila k tématu abeceda, která je součástí vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura. Vločky, které dopadají na Antarktidu, se dají propojit s matematikou - geometrií a tématem čar, přímek, či úseček. Afrika a její fauna a flora by byly krásné náměty pro dvoudenní teambuildingovou akci, která byla naplánovaná na poslední zářijový týden v Arcibiskupském středisku pro děti a mládež - Přístav v Rajnochovicích. Austrálii jsem zacílila na výtvarnou i pracovní výchovu. Téma pro Severní Ameriku jsem propojila s anglickou knihou a indiánskou tematikou. Jižní Amerika se prolíná s tématem bezobratlých živočichů, kteří jsou probíráni v prvouce. A konečně Evropa, ta část kontinentu, kde se nachází naše vlast, která je založena na křesťanských základech. Při plánování jsem měla na paměti i chod roku se svými svátky. Také jsem si předsevzala, že děti seznámím alespoň s jednou osobností a jejím vztahem k výtvarnému umění.

U kontinentů Asie a Austrálie se více zaměřuji na obsah připravených pomůcek, které jsou součástí tzv. Continental boxu. Všechny pomůcky jsou po celou dobu daného tématu dostupné. Osvědčilo se mi nenabízet vše najednou, ale postupovat v zásadách Montessori pedagogiky a aktivity postupně přidávat. Dětem pomůcky představím, prezentuji práci s nimi a ukládám na místo k tomu vyhrazené. U Austrálie pak v rámci dlouhodobé motivace více poukazuji na mezipředmětové vztahy a zapojení tohoto kontinentu do výuky.

1.4 Informace o škole

První zmínky o školství v Novém Hrozenkově pochází ze školní kroniky, která se začala psát v roce 1867. Budovu navrhl významný architekt Bohumír Kupka (1900-1942), rodák z Valašského Meziříčí.

V nedávné minulosti (2020/2021) zaznamenala budova školy významnou rekonstrukci, která citlivě respektuje původní návrh z roku 1929. Mezi významný počín patří také vybudování nové budovy – tělocvičny, která si kladla za cíl přinést do městyse Nový Hrozenkov současnou a neotřelou architekturu.

Škola v Novém Hrozenkově je školou plně organizovanou, kterou navštěvují žáci 1. až 9. ročníku v počtu kolem dvě stě žáků a žákyň. Jedná se o vzdělávání v hlavním vzdělávacím proudu. Vedení školy vítá užívání a nebrání pedagogům v užívání prvků alternativních pedagogických směrů a nebrání v něm pedagogům. Je tak na každém učiteli, zda chce a umí výuku obohatit o alternativní prvky a pedagogické přístupy, které jsou mu jako pedagogovi blízké a které mu hlavně dávají smysl.

Budova základní školy v Novém Hrozenkově⁵²

Budova nové tělocvičny⁵³

⁵²Fotoarchív Mgr. Igora Haši, ředitele školy

⁵³Tamtéž

1.5 Pedagogické zásady

Obecně platí, pokud chci být dobrým pedagogem a mé výchovně-pedagogické snažení má být efektivní, je nutné dodržovat pedagogické zásady. V odborné literatuře je nám nabízeno několik pohledů. Já se pokusím zmínit se o těch, které ve své pedagogické činnosti považuji za stěžejní, které prostupují mým pedagogickým působením a které přirozeně vstupovaly i do procesu koncipování a realizování dané výtvarné řady.

Mezi mé zásady při práci s žáky na 1. stupni patří:

- Komunikace, kdy si vědomě hlídám pohled z očí do očí. Proto je mi vlastní snížení postoje těla při komunikaci. Verbální projev doplňuji haptikou, gesty - ať je to podání ruky, pohlazení nebo mrknutí či zvednutý palec.
- Přiměřenost a názornost.
- Hledání odpovědí, kdy dětem některé otázky záměrně nezodpovím, a tím se snažím je vést k zásadě trvalosti. Tuto zásadu v praxi realizuji i tak, že nabídnu cestu k nalezení odpovědi. Seznamuji se zdroji, encyklopediemi. Doporučuji použití ověřených zdrojů a porovnávání dvou a více pramenů.
- Přístup k dětem individualizuji. Často si uvědomuji, že třída není jen skupina, ale každý žák je tu sám za sebe. Proto respektování individuálních zvláštností je přes svou náročnost efektivní a přináší výsledky například v uvolněné pracovní atmosféře.
- Hledání souvislostí, návazností. Uspořádání do logicky uspořádaného systému.
- Každé téma /kontinent/ představovat nejen auditivně, ale i praktickou činností, aby měly děti možnost téma nahlédnout i z jiné perspektivy a mohly jej vnímat i prostřednictvím jiných smyslů, totiž aby si jej mohly doslova ohmatat.
- Stejně tak se snažím nacházet u předkládaných témat mezipředmětové vztahy, vést děti k propojování informací, vnímání širších souvislostí.
- Orientace na intelektuální náročnost a rozvoj tvořivého myšlení. Zde naplno využívám mnou vyrobený materiál, který je inspirován Montessori přístupem.
- Při výuce postupuji od známého k neznámému, od blízkého ke vzdálenému, od obecného ke zvláštnímu.
- Rozvíjení osobnosti, ale také postoje, zájmů, myšlení, dovedností.

- Optimismus a pozitivní atmosféra je předpokladem pro vytvoření zdravých vztahů a získání vědomostí, dovedností a schopností.
- Dbám na rozmanitost učebních stylů a na střídání činností.

Svůj pedagogický přístup bych charakterizovala jako otevřený, bez vyhraněnosti jedním směrem. Sama sebe považuji za prakticky orientovaného pedagoga, který má v oblibě pedagogiku Marie Montessori. Hledám cesty, jak srozumitelně a prakticky dětem sdělit nové učivo, ptám se, jak děti došly k řešení problému, učím řešit nehody, zvládat emoce, jak pozitivní, tak negativní. Nevyhýbám se skupinové, samostatné nebo projektové výuce. Vyhovuje mi uspořádání lavic ve třídě do tvaru „U“. Centrální místo činností se tak stal prostor před lavicemi, který využívám pro společnou, skupinovou, ale i individuální práci. Zde je také naše centrální místo, kde to „žije“, kde se prezentují nové pomůcky, kde se seznamujeme i s novými tématy.

2.1 Afrika

2.1.1 Africká zvířata (teambuilding)

Věk cílové skupiny:	7-9 let
Časová dotace:	120 minut
Výtvarné zaměření:	prostorová tvorba
Výtvarná technika:	modelování – prostorový objekt

VZDĚLÁVACÍ CÍLE

Kognitivní	Žák pojmenuje některá africká zvířata. Žák umí zařadit zvířata mezi obratlovce (ptáky, plazi, ryby, savce, obojživelníky) a bezobratlé (hmyz).
Psychomotorické	Žák na základě pokynů modeluje africká zvířata. Žák trpělivě pracuje s hlínou. Žák spolupracuje s ostatními – společná práce.
Afektivní	Žák vnímá hodnotu svého výrobku. Žák vnímá, že je součástí skupiny.

METODICKÉ POZNÁMKY

Pojmy:	samotvrdnoucí keramická hlína, šlikr, terakota
Metody:	slovní, řízený rozhovor samostatné praktické dovednosti žáků kooperace práce s Montessori připraveným materiál
Formy:	individuální a hromadná

MATERIÁL

- samotvrdnoucí hlína barvy terakota
- temperové a akrylové barvy
- flísová mapa světa s kontinenty v Montessori barvách
- miniatury afrických zvířat
- stopy afrických zvířat
- encyklopedie zvířat

MOTIVACE

Téma Afrika je součástí dvoudenní akce, která probíhá v Arcidiecézním centru života mládeže (ADCŽM) Příklad v Rajnochovicích. Jednotlivé výtvarné řady i aktivity jsou zasazeny do komplexního programu (viz příloha č.1), které si klade za cíl sblížení, poznání, vytvoření kamarádských vztahů, spolupráci, a také dobře strávený čas.

Při příjezdu na Příklad – pomyslné Afriky, nás přivítala domorodá obyvatelka Taraji. Ta nám popsala závažnou situaci, kterou v Africe v jejím vesnici musí aktuálně řešit. Žádá nás o pomoc při hledání léčivého lektvaru pro nemocného vládce – Iva. Po

rozehřívacích a seznamovacích hrách plynule pokračujeme s motivací před samotnou výtvarnou řadou Africká zvířata. Děti pozvu k mapě světa. Jednotlivé kontinenty pojmenovávám a pomáhám si písni: „Severní Amerika, Jižní Amerika, Afrika, Evropa a Asie. Vzpomeň na Austrálii, vzpomeň na Antarktidu.“ Po zpětné otázce, zda si děti pamatují název kontinentu, na který jsme doputovali. Hovoříme o tom, co děti znají a až poté na něj začnu stavět miniatury afrických zvířat. Pojmenováváme je.

Hovořím o domorodých lidech, o tom, že velmi rádi vyrábějí sochy zvířat. Proto i my si vytvoříme sošku, které se nám líbí a kterou po dokončení postavíme na plánek vesničky, jíž je vytvořena z mapy Afriky. Je to náš první velký společný projekt.

S tématem afrických zvířat se bude dále pokračovat i na odpolední procházce. Doplnujícím úkolem je za pomoci přírodnin vytvořit stopy afrického zvířete. Nejlépe toho, kterého v dopoledním čase uplácaly ze samotvrdnoucí hmoty. K dispozici jsou zalaminované kartičky.

PRŮBĚH	
Úvod cca 20 minut	<ul style="list-style-type: none"> → Přivítání v Africe – připomenutí legendy → Práce s mapou světa a miniaturami zvířat → Pojmenování miniatur afrických zvířat
Hlavní část cca 80 minut	<ul style="list-style-type: none"> → Tvorba zvířat ze samotvrdnoucí hlíny (cca 45 minut) → Domalování (cca 25 minut) → Doprovodný program (cca 20 minut)
Závěr cca 20 minut	<ul style="list-style-type: none"> → Vybudování vesnice a postavení zvířátek na mapu Afriky. → Klademe otázky: „Cítí se zvířátko bezpečně? Jaké má sousedy? Je spokojené?“

Příjezd a přivítání s Taraji

Flísová mapa světa

Detail miniatur afrických zvířat

Fotodokumentace výtvarné řady Africká zvířata

Motivace: Od samého příjezdu je hmatatelné nadšení a velká chuť pracovat. Africká zvířata děti pojmenovaly velmi pohotově a doplňovaly je i o zajímavosti. Uvedly například, že nosorožci jsou velmi ohrožený druh nebo také, že sloni žijí i v Asii.

Hlavní část: Dětem vysvětlíme základní postupy tvorby, seznámíme je s názornou ukázkou, jak se dělá šlikr a k čemu slouží. Během tvoření se děti sdělovaly nápady, ale i detaily toho, co budou tvořit. Některé děti si rozhodly pro tvoření zvířat, které měly problémy se stabilitou. Proto si vypomáhaly špejlemi, jimiž držely jednotlivé komponenty u sebe. Jedna dívka se rozhodla pro žirafu, která díky velmi tenkým končetinám nedržela tvar. V průběhu tvoření sdělila, že to možná bude odpočívající, tedy ležící žirafa.

Závěr: Některé děti byly rychlé, proto jsem jim nabídla možnost výroby korálků ze zbytků samotvrdnoucí hmoty. Hovořím o skutečnosti, že všechny ženy bez rozdílu se rády kráší, a to platí i o afrických ženách. Některá z dívek řekla, že je to dobrý nápad, protože vyrobí korálky pro maminku.

Při rozestavění zvířat na mapu jsme zjistili, že mokrá hlína špiní mapu Afriky. Jedna z dívek pronesla, že je škoda takto mapu ničit a že si to necháme na jindy. S tím jsem nesouhlasila. Společnými silami jsme výtvary pokládali na mapu. Někteří zástupci africké fauny měli problémy se stabilitou. Kdo, položil sledoval ostatní, popřípadě k sobě zval zvířátka. Když všichni měli své místo na mapě, dotázala jsem, zda jsou spokojeni s tím, kde „bydlí“ a jaké mají sousedy. Jedná dívenka po otázce změnila místo. Ostatní byly spokojení. Poté jsem je vyzvala, aby se vzájemně pozdravily zvířecí řečí. Nastalo všeobecné veselí a hluk.

Na tuto tvorbu navazovala krátká aktivita, kdy měly děti tvořit stopy afrických zvířat z přírodnin. Ty mohly stavět podle vzoru na zalaminovaných kartičkách.

Celkové zhodnocení: Výtvarná řada Africká zvířata patřila k těm náročnějším. Nepočítala jsem s tím, že mokré výtvary nebudou až tak držet očekávaný tvar a stabilitu. Pomáhaly jsem si především špejlemi a párátky. Příště musím více zdůraznit důležitost tloušťky nejen končetin.

Při podávání pomocné ruky a hledání řešení s dětmi, když nějaká část těla nechtěla držet, jsem zcela opomenula dělat fotodokumentaci. Mým záměrem bylo porovnání umístění zvířátek na začátku akce, tedy mokrých a nenabarvených a vyschlých a domalovaných po návratu do školního prostředí.

Fotodokumentace výtvarné řady Africká zvířata

Fotodokumentace výtvarné řady Africká zvířata

Doprovodná aktivita stopy z přírodnin

2.1.2 Africké masky (teambuilding)

Věk cílové skupiny:	7-9 let
Časová dotace:	15 minut individuální tvoření masky + 45 minut malování masek
Výtvarné zaměření:	prostorová tvorba
Výtvarná technika:	modelování – prostorový objekt, malba akrylátovými barvami

VZDĚLÁVACÍ CÍLE

Kognitivní	Žák vlastními slovy popíše „sílu“ své masky. Žák vlastními slovy popíše proces výroby sádrové masky.
Psychomotorické	Žák rozvíjí dovednost zhmotňovat vnitřní představy do svého díla. Žák na základě instrukce použije svou masku na záchranu lva (naplnění legendy).
Afektivní	Žák překonává strach spojený s výrobou masek na míru. Žák se nebojí experimentovat s barvami. Žák empaticky reaguje na jiné pojetí a provedení úkolu ostatních spolužáků.

METODICKÉ POZNÁMKY

Pojmy:	africké masky, „nadpřirozené“ síly, sádrový obvaz, vazelína
--------	---

Metody:	slovní a názorně-demonstrační ukázka afrických masek praktické dovednosti – samostatná tvůrčí práce žáků pohybová – nácvik afrického tance
Formy:	individuální a hromadná

MATERIÁL

- ukázka obrázků afrických masek
- akrylové barvy
- Hartman Obinadlo sádrové Safix, vazelína, čisticí tampony, ručníky, nádoba na teplou vodu

MOTIVACE

Stejně jako předešlé téma je tvorba afrických masek součástí dvoudenního teambuildingového programu, který probíhá na Arcidiecézním centru života mládeže (ADCŽM) Přístav v Rajnochovicích. Jednotlivé výtvarné řady jsou zasazeny do komplexního programu (viz příloha č.1), které si klade za cíl sblížení, poznání, spolupráci i společně prožitý čas.

V úvodu jsem dětem nabídla ukázky různých afrických masek. Společně jsem hovořily o tom, co vidíme. *„Co nám jednotlivé masky připomínají?“* U lidských podob, jsem hovořila o tom, že si některé národy tímto způsobem uchovávaly v paměti zesnulé předky. Ve zvířecích maskách byla dle Afričanů schovaná moc, síla nebo mrštnost daného živočicha, kterou dotyčný získal při nasazení takové masky. *„Když si nasadím masku lva, jaké vlastnosti mohu podle afrických tradic získat? A co u takové zebry?“*

S dětmi proberu časovou dotaci a seznámím je s jednotlivými kroky tvorby. V první fázi je nutné vytvořit masky na míru. Každý z nás je jedinečný, a nelze tedy

vytvořit univerzální velikost. Hovořím o času, který je nezbytně nutný pro uschnutí. Poslední fází je domalování a dozdobení. Tato finální činnost je naplánovaná na následující den.

Jakmile jsou masky hotovy, propojíme je s tancem, který jsme intenzivně nacvičovali, a vše směřujeme ke zdárnému konci – získání uzdravujícího lektvaru pro nemocného lva.

PRŮBĚH	
Úvod cca 15 minut	<ul style="list-style-type: none"> → Ukázka afrických masek. → Seznámení s jednotlivými kroky výroby masek. → Zasazení do příběhu. → Individuální tvoření masek.
Hlavní část cca 30 minut	<ul style="list-style-type: none"> → Tvorba masek. → Přiřazení vlastností, které maska v sobě ukrývá.
Závěr cca 30 minut	<ul style="list-style-type: none"> → Společné dokončení příběhu – nasazení masek a „získání její moci“, tanec, cesta k šamanovi, uzdravení lva.

Fotodokumentace výtvarné řady Africké masky

Nácvik tance

Získání lektvaru od šamana

Získání léčivého lektvaru od Šamana

Motivace: I tato aktivita je zasazená do celo-teambuildingové hry. Hlavní myšlenkou je získání lektvaru od šamana a naučení se afrického tance. Po usazení do kroužku hovořím o šamanovi, který nosí masku a věří, že mu dává zvláštní moc. A také jeho o důležitosti v našem příběhu. On jediný může pomoci lvovi.

Při ukázkách afrických masek vzniká debata o tom, která maska může mít největší moc a kterou by chtěly udělat. Dětem nabízím i jiné motivy masek. Hovoříme o tom, co nám daná maska připomíná. Nejdříve pro snadné pochopení ukazuji ty, které znázorňují zástupce zvířecí říše. Až následně prezentuji ty s lidskou podobou, které mohou připomínat předky nebo dokonce bohy.

Dětem přiblížím postup výroby, časové rozvržení i dokončení tohoto námětu.

Hlavní část: Během individuálního tvoření a dělání masky na míru byla možnost s dětmi individuálně hovořit nejen o tom, koho by měla jejich maska představovat, ale i tom, jak se jim vede. Byl to prostor pro sblížení. Dělání si legrácek.

Jako největší potíž jsem vnímala ve strachu jednoho hochy, který nesnáší jakoukoliv nečistotu na rukou, natož na obličej. V závěru se stalo to, že ho doprovodili téměř všichni spolužáci. Jedna dívka mu nabídla držení za ruku. Kluci vyprávění vtipů. Strach byl překonán.

Samotné malování bylo doprovázeno opakovaným sdílením svých nápadů. Někteří malovali, měli jiný záměr, než nakonec vytvořili. Objevovaly se zde motivy zvířat, ale lidí.

Závěr: Domalování a prezentace masek bylo koncipováno na závěr pobytu. Děti jsem poprosila, aby si nejdříve nasadily masku a následně gestem vyjádřily kouzelnou moc, kterou jim jejich maska propůjčuje.

Celkové zhodnocení: Celý pobyt i jednotlivé aktivity se vydařily. Uvědomuji si, že tvoření afrických masek, bych nemohla z časových důvodů zvládnout v běžných školních podmínkách. Jen individuální výroba zabrala téměř tři hodiny! V Přístavu jsem si to mohla dovolit, protože zde byla podpora od místních „týmáků“, kteří vyplňovali čas, takže děti byly pod kontrolou a nevznikly hluchá místa.

Africké masky

Fotodokumentace výtvarné řady Africké masky

Dokončení legendy – uzdravení lva

2.2 Asie

2.2.1 Kaligrafie

Věk cílové skupiny:	7-9 let
Časová dotace:	90 minut
Výtvarné zaměření:	plošná tvorba
Výtvarná technika:	malba suchým pastelem

VZDĚLÁVACÍ CÍLE

Kognitivní	Žák umí vlastními slovy vysvětlit pojem kaligrafie. Žák napodobuje a porovnává některé kaligrafické symboly. Žák chápe kulturní rozmanitost písma – abecedy.
Psychomotorické	Žák samostatně řeší výtvarný problém. Žák upevňuje elementární poznatky o kaligrafii. Žák uvolňuje horní končetinu – psaní.
Afektivní	Žák vnímá hodnotu písma. Žák prožívá radost z tvoření. Žák se nebojí pojmout úkol originálně.

METODICKÉ POZNÁMKY

Pojmy:	kaligrafie, originalita, suchý pastel
Metody:	slovní – řízený rozhovor

	názorně - demonstrační - ukázky různých asijských podob písma práce s Montessori připraveným materiálem
Formy:	Individuální

MATERIÁL

- Montessori připravený materiál: Continent Box⁵⁴ který je volně k dispozici ve třídě
- černé papírové čtvrtky, bílý zbytkový papír, suchý pastel, tlusté štětce, voda, anilinky, vodovky

MOTIVACE

Ukázka obsahu Continents boxu vztahující se k Asii:

Materiál do sensory boxu

Informace o Asii

⁵⁴Continent box sdružuje všechny předměty věnované přírodním i humanitním vědám. Tyto boxy se primárně využívají vyučujícími k úvodnímu seznámení s daným kontinentem. Typicky se jedná o miniatury památek, figurky zvířat, mince, zástupce živé i neživé přírody, laminované obrázky, ve formě tzv. třísožkových karet, ale i hudební nástroje, vlajky jednotlivých států daného kontinentu.

Informace o Asii

Druhy rýže

Vlajky a hlavní města vybraných států Asie

Ženský oděv

Propagační materiál: Hello Japan⁵⁵ a omalovánky

Tříložkové karty

Skládání slov – zvířata Asie

Druhy čaje – obrázková osnova s posloupností

Ukázka koření pěstované v Asii

Živá příroda – posloupnost

⁵⁵ HELLO! JAPAN. Velvyslanectví Japonska v ČR, MOFA, 2015.

Nácvik jemné motoriky - jídelní hůlky

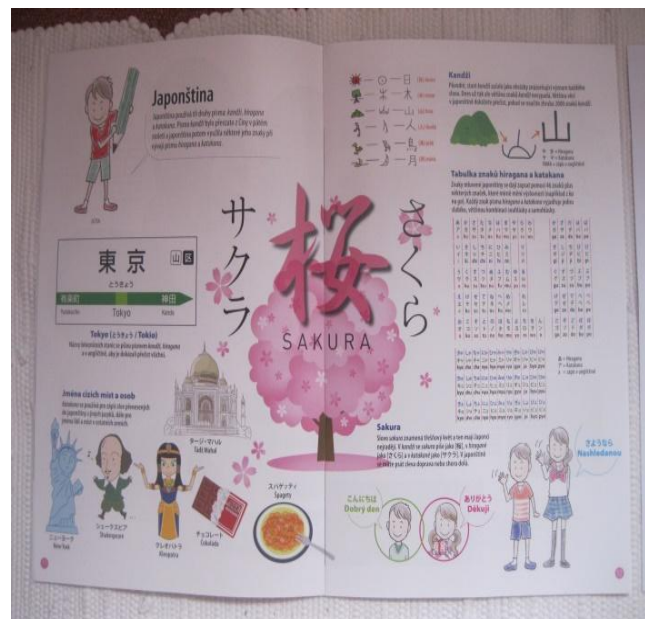

Červená ryže – práce s pinzetou a posloupnost

Bezprostřední motivace:

貴実彦党災
 竜歡生殿
 恋主和党
 切暗委災地
 踊竜作勇信
 魅昔書徹

Ukázka čínského písma

Ukázka z časopisu Hello Japan

People's parks⁵⁶ v Číně

People's parks⁵⁷ v Číně malba na chodník

PRŮBĚH

<p>Úvod cca 15 minut</p>	<ul style="list-style-type: none"> → na koberečku je k dispozici různé ukázky asijského písma → odhalení tématu dnešní hodiny → ukázka psaní vodou na tabuli pomoci malířské štětky → pozorování „neplnosti“ tahu (linie) v mokré stopě → příprava na tvorbu
<p>Hlavní část cca 65 minut</p>	<ul style="list-style-type: none"> → tahy vodou na tabuli → nacvičování japonského písma → vytvoření vlastního jména ve stylu „kandži“ (japonského písma)
<p>Závěr cca 10 minut</p>	<ul style="list-style-type: none"> → společné prohlédnutí děl → závěrečné hodnocení v kruhu → uklízení mokrých ploch

⁵⁶ Fotoarchiv MAG.Phil PhD. Jany Jiroutové

⁵⁷ Tamtéž

Motivace: Tuto aktivitu jsem zařadila v době, kdy jsem podle ŠVP v českém jazyce a literatuře probírala abecedu. Při výuce jsem poukazovala na skutečnost, že naše abeceda v porovnání s některými jinými národy je poměrně jednoduchá, že většinou píšeme to, co slyšíme.

S dětmi jsme si připomněly státy, která jsou součástí Asijského kontinentu. Ve chvíli, kdy děti řekly Japonsko, tak jsem jim představila „abecedu“ japonských dětí. To samé jsem zopakovala u vyslovení Číny. Nechala jsem, aby si děti jednotlivé znaky prohlédly. Následně jsem sdělila, že se nejedná vždy o jedno písmenko, ale že to může symbolizovat i třeba jednu konkrétní věc, osobu, stav.

Pod ubrusem jsem měla připravenou velkou malířskou štětku s kbelíkem plné vody. Což vyvolalo velkou radost. Mokrou štětkou jsem vytvořila symbol pro myšlení. Následně jsem s dětmi pozorovala a popisovala znak, který se skládal z několika čar. Ty byly nedokončené, „neúplné“. Jako druhou ukázkou jsem vytvořila stejný znak, jen s tím rozdílem, že jsem použila velmi silný přitlak na malířskou štětku a vytvořila jsem jen tlusté a velmi mokré čáry, čehož si děti okamžitě všimly.

Dětem jsem popsala průběh dnešního setkání a zdůraznila jsem také oblast bezpečnosti, jako prevenci uklouznutí. Zodpověděla, dotazy. Všem bylo jasné téma hodiny i jednotlivé kroky. Prostudování znaků, nácvič znaků mokrým štětcem na tabuli a následné vytvoření vlastního symbolu pro své jméno, které bude zapsáno suchým pastelem na černý papír.

Hlavní část: Během tvorby na tabuli a práce s vodou se projevil naturel některých žáků, kdy během chvíle se prostor pod tabulí proměnil ve velkou kaluž. Naopak ti, kteří jsou více opatrní a preciznější, si vše dobře promysleli, někteří se pokoušeli i o napodobování tahů ve vzduchu, a až poté vzali štětce a malovali na tabuli. Tuto fázi práce dětí jsem nestačila zaznamenat, protože jsem se obávala úrazu, a proto jsem preventivně a pravidelně likvidovala „vodní plochy“. Bylo zajímavé pozorovat, jak si někteří všímali detailu jednotlivých tahů, jak pozorovali proces usychání, a také jak někteří nemohou této mokré aktivitu „nasytit“. Děti si také uvědomovaly potřebu určité rychlosti, což bylo pro některé

váhavé opravdu oříšek a projevovaly nesouhlas s odpařovacím procesem. Práce s velkým plochým štětcem na papíře neměl tak velkou odezvu. Jedna dívka mne poprosila, zda by si nemohla své jméno nacvičit na zvláštní papír. Svolila jsem a ona sama šáhla po bílé křídě určené k psaní na tabuli a zkoušela jednotlivé znaky. Jak to viděli další žáci, tak chtěli stejnou techniku vyzkoušet, proto jsem donesla suché pastely a křídly. Žáci i přes „odbočky“ zadání bez potíží zvládli dokončit. Hotové znaky jsme nalepili na bílý zbytkový papír.

Závěr: V závěru hodiny jsme udělali kruh, kde děti ohodnotili hodinu i to, jak se jim pracovalo. Ptala jsem se, co jim udělalo největší radost. Odpovědí byla malba vodou i s následnou „potopou“.

Celkové zhodnocení: Po této hodině jsem si řekla, že malba vodou ve třídě není ideální nápad, protože některé děti měly potřebu si „hrát“ a nasytit potřebu této mokré aktivity. Doporučuji tuto aktivitu zařadit mezi venkovní a nejlépe za slunečného dne. Byla jsem také mile překvapená, jak dlouho děti pracovaly s křídami a učily se co nejdříve napodobit jednotlivé znaky. Díky tomu, že mám dostatečné množství „odpadního“ papíru z místního podniku Irisa, nemusím řešit jeho spotřebu, což je velmi osvobozující nejen pro mě, ale i pro tvůrčí činnost dětí.

Fotodokumentace hodiny Kaligrafie

Fotodokumentace hodiny Kaligrafie

Fotodokumentace hodiny Kaligrafie

2.2.2 Zimní les

Věk cílové skupiny:	7-9 let
Časová dotace:	90 minut
Výtvarné zaměření:	plošná tvorba
Výtvarná technika:	kombinace technik

VZDĚLÁVACÍ CÍLE

Kognitivní	<p>Žák uplatňuje nové pojmosloví: kaligrafie, Asie, konkrétní a abstraktní zobrazení.</p> <p>Žák rozlišuje různé druhy linií a uplatňuje je při vlastní tvorbě.</p> <p>Žák kombinuje různé tloušťky štětců; spojení štětcové kresby s kresbou redisperem.</p>
Psychomotorické	<p>Žák je schopen provádět určitou výtvarně pohybovou činnost na základě instrukce.</p> <p>Žák podle pokynů uvolňuje ramenní kloub.</p> <p>Žák rozlišuje různé druhy linií.</p> <p>Žák pomocí abstrakce zobrazuje pohyb stromů ve větru.</p>
Afektivní	<p>Žák přispívá k upevnování dobrých vztahů ve třídě.</p> <p>Žák prožívá radost ze zvládnutého díla a nových poznatků.</p> <p>Žák rozvíjí vztah k výtvarné kultuře a umění jiných kultur.</p>

METODICKÉ POZNÁMKY

Pojmy:	kaligrafie, malba štětcem, koláž
--------	----------------------------------

Metody:	slovní – řízený rozhovor, co se mi líbí na Asii praktické dovednosti – samostatná práce s Montessori materiálem aktivizační – diskuzní, pohybové
Formy:	skupinová a individuální

MATERIÁL

- ukázky asijského písma
- tuš, štětce o různé tloušťce a šířce, tempery, inkoust, redispera, špejle, dřívka, zmizík
- barevné čtvrtky, fixy, nůžky, lepidlo
- čtvrtky A3

MOTIVACE

Navazujeme, opakujeme a rozšiřujeme znalosti o Asii. Stále je k dispozici Montessori připravený materiál. V tento den rozšířím nabídku o materiál vztahující se k Japonsku, tedy i o japonské písmo.

PRŮBĚH

Úvod cca 15 minut	<ul style="list-style-type: none"> → opakování pojmu kaligrafie → vyjádření zkušeností z minulé hodiny (kaligrafie) pohybem → seznámení s obsahem hodiny → příprava na tvorbu
----------------------	---

Hlavní část cca 65 minut	→ tvorba – kresba tuší, malba štětce, fixou, pastelkou, zmizíkem, koláž
Závěr cca 10 minut	→ společné prohlédnutí děl → pojmenování svého díla

REFLEXE

Fotodokumentace hodiny Zimní les

Fotodokumentace hodiny Zimní les

REFLEXE

Motivace: Když se všichni usadíme do kroužku, tak se začnu dotazovat na kontinent, který prozkoumáváme, a také na předešlou hodinu výtvarné výchovy. Připomeneme si pojem kaligrafie. Děti vyzvu: „*Pokusíme se nyní pohybem popsat asijské písmo. Vybavte si nějaký znak, není důležitá přesná kopie. Postavme se, zavřete oči. Udržte znak v paměti*“. Pracuji v řízené imaginaci: „*Představte si, že opětovně stojíte před tabulí a malujete pomocí štětce a vody opravdu velký znak na tabuli. Připomeňte si pohyb ruky, ale ruku nezvedejte, nechte ji v klidu. Nyní se vaše tělo stává štětcem, a vy se pokuste svým tělem napodobit pohyb ruky*“. Následně jsem vyzvala, aby pohyb doplnily tichým zvukem. Jedna z dívek začala napodobovat šumění.... postupně se přidaly i ostatní. Najednou zde stál vlnící se a šumící les vytvořen z dětí.

Po této zkušenosti se s dětmi posadím a seznámím je s tématem dnešní hodiny. Pokusíme se tento pohyb, pojmenovat. *Kdy se mohou stromy vlnit?* Když do něj vane vítr. My se dnes pokusíme tento šumící les, ve kterém se prohání severák, zachytit. A protože máme za okny stále zimu, bude se jednat o zimní tematiku. Na závěr motivace opětovně zmíníme pojem kaligrafie.

Hlavní část: Nejdříve si děti nabraly tuše a rozlily je do širokých mističek, tak aby se do nich bez potíží mohl namáčet široký štětec. Někteří se během práce stále ujišťovali, zda opravdu mohou použít různé štětce, zda mohou udělat tři nebo pět stromů, zda pracují správně...až po zodpovězení všech pochyb a prvních tazích štětce započala tvůrčí chvíle. Děti byly fascinovány „neplností“ malované stopy. Některé děti poprvé zažily malování špejlemi a dřívky. Většina dětí svou práci dokončila včas a vše završila i kolážovými zvířátky. Jedna dívka byla tak vtažená do práce, že vytvořila neproniknutelný a hluboký les.

Závěr: Zhodnocení jsme provedli opětovně v kruhu. Děti pojmenovaly svůj výtvar a zodpověděly otázku, co jim během hodiny udělalo největší radost a co pro ně bylo nejtěžší. Někteří měli radost z celého díla, někteří byli rádi, že jim spolužák zapůjčil nůžky. Zaznělo i poděkování za podání pomocné ruky při nehodě s rozlitou tuší do aktovky.

Osobní zhodnocení: V průběhu hodiny se jedné dívence stala nehoda, kdy si tuš vylila na aktovku. Musím příště počítat i s podobnými situacemi a vyzývat k udržování pořádku kolem svého místa. Musím si také vytvořit zásobu hadříků na úklid.

Fotodokumentace hodiny Zimní les

2.3 Evropa

2.3.1 Friedensreich Hundertwasser

Věk cílové skupiny:	7-9 let
Časová dotace:	90 minut
Výtvarné zaměření:	Plošná a prostorová tvorba
Výtvarná technika:	Kresba a malba anilinovými barvami, vodovkami, tuší.

VZDĚLÁVACÍ CÍLE

Kognitivní	Žák se seznámí s životem a dílem Friedensreicha Hundertwassera. Žák hledá „rovné“ linie v přírodě.
Psychomotorické	Žák experimentuje při nanášení barev. Žák na základě prezentace maluje a kreslí podle fantazie.
Afektivní	Žák se vcítí do role malíře. Žák přispívá k upevnování dobrých vztahů v třídním kolektivu. Žák umí požádat o pomoc.

METODICKÉ POZNÁMKY

Pojmy:	Friedensreich Hundertwasser, linie, pestrost a barevnost
Metody:	názorně demonstrační – práce s prezentací dovednostně-praktické – samostatná práce, práce ve dvojici, Continental box na téma Evropa

	slovní – diskusní, hodnocení
Formy:	individuální, partnerská a skupinová

MATERIÁL

- obrazový materiál – prezentace (příloha č.2), počítač, interaktivní tabule
- čtvrtky různých formátů, čtvrtky A3
- redispero, tuš, anilínové barvy, vodovky, štětce
- v nabídce byly i barevné papíry, které nikdo nevyužil
- Montessori materiál – mapa světa
- Continental box

MOTIVACE

Na hodinu si připravím Power-pointovou prezentaci (příloha č.2) , která seznámí děti s uměním vídeňského umělce Friedensreicha Hundertwassera.

Nejdříve se dotazuji na náladu dnešního dne, minulého týdne, ročního období. Ptám se jakou náladu můžeme mít v zimě a na jaře. Pro snadnější uchopení mohou žáci nálady přirovnat k barvám.

PRŮBĚH

Úvod cca 15 minut	<ul style="list-style-type: none"> → jak se cítíme, jak bylo na distanční výuce⁵⁸ → prezentace Power-pointové prezentace a obrázkového materiálu → seznámení se s obsahem hodiny → příprava na tvorbu
----------------------	--

⁵⁸ Tato výtvarná řada byla realizována po třech týdnech v distanční výuce.

<p>Hlavní část cca 65 minut</p>	<p>→ tvorba – malba tuší, důraz na originalitu, míchání odstínů a vymývání barev → přestávka → dokončení tvorby, zhodnocení</p>
<p>Závěr cca 10 minut</p>	<p>→ každé z dětí představí a pojmenuje svou práci</p>

Fotodokumentace hodiny Friedensreich Hundertwasser

Fotodokumentace hodiny Friedensreich Hundertwasser

REFLEXE

Motivace: Snažím se udělat předěl mezi šedí předešlých dní (venku padal sníh, nosíme roušky, probíhala online výuka) a barevností (podle kalendáře je jaro), kterou máme před sebou. Pomáhám si pro vytvoření ponuré atmosféry i zatažením žaluzií, mluvím tlumeně. Rozsvítím a nabídnu dětem několik barevných reprodukcí z díla F. Hundertwassera. Ptám se: *„Jak se Vám to líbí? Vidíte ty barvy, tu barevnost? Jakou měl asi malíř náladu, když tyhle obrazy tvořil? Víte, kdo to maloval?“* Pouštím prezentaci a seznamuji je se základními informacemi z života a díla tohoto umělce.

Děti nejvíce zaujala architektura a design veřejných záchodů. Hovořily o elfím světě, domečcích, lízátkových stromech. Seznámila jsem je s pojmem linie. Tu jsme se následně společně pokoušeli nalézt. Padaly návrhy jako kmen, větve, končetiny u savců.

Hlavní část: Z předešlých hodin máme natrénované zacházení s tuší i kresbou redisperem. Nejisté děti si předkreslily svou jarní krajinu tužkou. Během práce vznikaly návrhy, že by mohly jednotlivé obrázky na sebe navazovat. A opravdu, několik dvojic, a dokonce jedna trojice vytvořily společné dílo. Kresba redisperem zabrala nejvíce času. Některým dívkám pod rukama vznikaly létající žížaly či králíci. Jak se dařil kresba s redisperem, tak malování anilínovými barvami je pro některé stále problematické. Především z řad hochů je neochota barvu ředit vodu a vybrat vhodnou tloušťku štětce.

Závěr: Po celou dobu žáci pracovali se zaujetím, ale rozdílnou rychlostí. Takže v okamžiku výzvy k hodnocení hodiny a představování prací, se někteří snažily za každou cenu dokončit své dílo.

Celkové zhodnocení: Kresba tuší se dařila. Jako problematické stále vidím malování barvami. Vymývání ředění, hustota barev, a také neochota volby vhodné tloušťky štětce. U mnohých je také problematické rozvržení času, kdy ve spěchu svou dosavadní práci jednoduše „zabijí“. Vedu děti k tomu, aby si před nanesení barvy na výkres vyzkoušely intenzitu i odstín barvy na kousku zkušebního papíru.

Fotodokumentace hodiny Friedensreich Hundertwasser

2.3.2 Narození Ježíše a klanění pastýřů

Věk cílové skupiny:	7-9 let
Časová dotace:	90 minut
Výtvarné zaměření:	plošná tvorba
Výtvarná technika:	Malba

VZDĚLÁVACÍ CÍLE

Kognitivní	Žák zná evangelijní příběh narození dítěte Ježíše. Žák převede evangelijní příběh do malby. Žák dramatizuje příběh.
Psychomotorické	Žák reprodukuje příběh. Žák zpřesňuje ztvárnění postav a objektů.
Afektivní	Žák vnímá, že je součástí národa založeného na křesťanských hodnotách. Žák citlivě reaguje a pronáší vánoční přání.

METODICKÉ POZNÁMKY

Pojmy:	evangelium, betlém, dramatizace
Metody:	dramatizace – práce s textem a diorámatem
Formy:	individuální a skupinová

MATERIÁL

-
- biblická antologie LK 2, 1-20
 - dioráma – dřevěná krabička s betlémskou krajinou, se stájí, 3D - figurky Marie, Josef, dítě Ježíš, tři pastýři, anděl, několik ovcí.
 - připravený (upravený) pruh tvrdého papíru, pastelky, fixy, inkoust naředěný vodou, zmizík
 - adventní věnec
-

MOTIVACE

Na kobereček si připravíme dioráma s antologií a adventní věnec, na kterém zapálíme svíčky podle aktuálního počtu adventních neděl. Otevíráme krabičku s betlémem, čteme text a přehráváme pomocí figurek děj.

„Stalo se v oněch dnech, že vyšlo nařízení od císaře Augusta, aby byl po celém světě proveden soupis lidu. Tento první majetkový soupis se konal, když Sýrii spravoval Quirinius. Všichni se šli dát zapsat, každý do svého města. Také Josef se vydal z Galileje, z Nazarete, do Judska, do města Davidova, které se jmenuje Betlém, protože byl z domu a rodu Davidova, aby se dal zapsat s Marií, která mu byla zasnoubená a čekala dítě.“
Ukážeme Marii a Josefa, kteří jdou k Betlému, a postavíme je u stáje.

„Když tam byli, naplnily se dny a přišla její hodina. I porodila svého prvorozeného syna, zavinula ho do plenek a položila do jeslí, protože se pro ně nenašlo místo pod střechou.“
Postavíme před Marii jesličky a položíme do nich dítě Ježíše.

„A v té krajině byli pastýři pod širým nebem a v noci se střídali v hlídkách u svého stáda.“
Postavíme pod širé nebe pastýře, přidáme ovečky a vystřídáme jednotlivé pastýře.

Náhle u nich stál anděl Páně a sláva Páně se rozzářila kolem nich. Zmocnila se jich veliká bázeň. Anděl jim řekl: *“Nebojte se, hle, zvěstuji vám velikou radost, která bude pro všechny lid. Dnes se vám narodil Spasitel, Kristus Pán, v městě Davidově. Toto vám bude znamením: Naleznete děťátko v plenkách, položené do jeslí“* A hned tu bylo s andělem množství nebeských zástupů a takto chválily Boha: *„Sláva na výsostech Bohu a na zemi*

lidem dobré vůle. Jakmile andělé od nich odešli do nebe, řekli si pastýři: „Pojďme až do Betléma a podívejme se na to, co se tam stalo, jak nám Pán oznámil! Spěchali tam.“

Pastýře přesuneme k Betlému a postavíme je před Marii a dítě Ježíše.

„A našli Marii a Josefa i to děťátko položené do jeslí. Když je spatřili, pověděli, co jim bylo řečeno o tom dítěti. Všichni, kdo to uslyšeli, žasli nad tím, co jim pastýři vyprávěli. Ale Maria to všechno v mysli zachovávala a rozvažovala o tom. Pastýři se pak navrátili oslavující a chválíce Boha za všechno, co slyšeli a viděli, jak jim to bylo řečeno.“

Přesuneme pastýře k ovcím.⁵⁹

Kresba na připravený „pruh“ papíru

Práce s diorámatem

⁵⁹Srovnej SURMA, Barbara a Krzysztof BIEL. *Já jsem dobrý pastýř: průvodce programem Katecheze Dobrého pastýře*. Přeložil Terezie EISNEROVÁ. V Praze: Stanislav Juhaňák - Triton, 2016. ISBN 978-80-7553-044-8. str. 110-111

Práce s diorámatem

Detail práce s diorámatu

PRŮBĚH

<p>Úvod</p> <p>cca 15 minut</p>	<ul style="list-style-type: none"> → Zapálíme adventní věnec. → Hovoříme o světle, které na adventním věnci každou neděli přibývá. → Předčítáme evangelijní text a děj přehráváme pomocí figurek.
<p>Hlavní část</p> <p>cca 65 minut</p>	<ul style="list-style-type: none"> → Tvorba, kreslení betlému. → Práce s biblickou antologií a diorámatem
<p>Závěr</p> <p>cca 10 minut</p>	<ul style="list-style-type: none"> → Posadíme se do kruhu a dáme každému prostor pro vyslovení přání spolužákům, třídě, zemi, světu...

REFLEXE

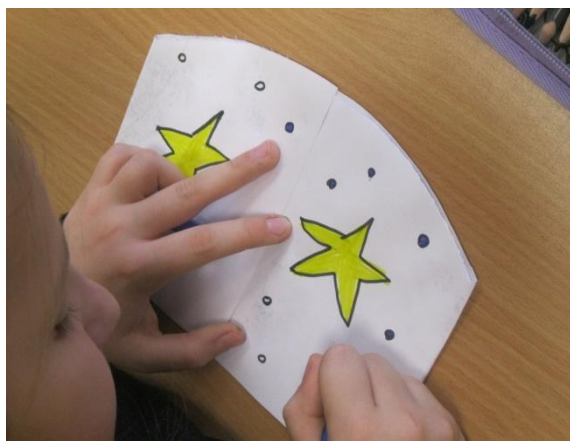
Motivace: Po zapálení adventního věnce, přečtení a přehrání příběhu o narození dítěte

Ježíše jsem dětem sdělila, že tuto událost zaznamenal svatý Lukáš v evangeliu. Mnohé děti ví, kde by text hledalo. Ostatním přiblížím pojmy jako je evangelium, svatý Lukáš. O to snadněji se mi pokračovalo v motivaci, kdy jsem hovořila o zvycích a o tom, že stejně jako naši předci, babičky, dědečci se připravujeme na slavení Vánoc. V minulosti nesměl v domácnosti pod stromečkem chybět betlém, která mohl být z papíru, těsta, vyřezávaný. My si dnes se takový betlém nakreslíme.

Hlavní část: Dětem rozdám dopředu připravený pruh tvrdého kartonu, jenž má evokovat bránu. Ta nás má při otevření přivítat a přenést před Marii, Josefa a dítě Ježíše. Během tvoření bylo nezvyklé ticho a klid, nepadaly žádné otázky a když ano, tak se dotazující zvedl a přišel se v tichosti zeptat. Nikdy předtím jsem tak dlouhé a intenzivní pracovní ticho nezažila. Užívala jsem si ho a opravdu radostně a s hrdostí sledovala své úžasné žáčky.

Závěr: Po celou hodinu děti pracovaly, někteří se uprostřed činnosti zvedly a šly se podívat na dřevěný betlém a dramatizovali příběh, poté se opět vrátili k práci. Někteří po dokončení svého betlému se jen posadili a dívali se, jak někdo jiný příběh přehrává. Někteří se dohodli, že jeden bude číst a ostatní hrát. Opět zde vládla ochota se domluvit a spolupracovat. V kruhu jsme si prohlédli jednotlivé betlémy a pronesli své přání k nastávajícím vánočnímu času. Vše jsme završili chycením se za ruce v kruhu a hromadným potřesením rukou a hlasitě vysloveným: „Veselé Vánoce!“ Po této hodině jsem s dětmi pokračovala ve vánočních zvycích, jako je krájení jablíčka, házení bačkorou a posloucháním, odkud zakokrhá kohout.

Celkové hodnocení: Při závěrečném hodnocení a vyslovování přání jsem nepořizovala fotografie. Nechtělo se mi narušit slavnostní chvíli.

Výsledný betlém

2.4 Austrálie

2.4.1 Uluru

Věk cílové skupiny:	7-9 let
Časová dotace:	90 minut
Výtvarné zaměření:	Plošná
Výtvarná technika:	Plastika z papíru – reliéfní plastika

VZDĚLÁVACÍ CÍLE

Kognitivní	Žák si osvojí nové pojmy (např. Aboriginci, monolit, Uluru).
Psychomotorické	Žák na základě instrukce vytváří přírodní úkaz.
Afektivní	Žák si uvědomuje svou (s)tvořitelenskou schopnost. Žák vnímá hodnotu svého výtvoru.

METODICKÉ POZNÁMKY

Pojmy:	klovatina, Uluru, poušť, ostrov, plastika
Metody:	názorně-demonstrační práce s Montessori materiálem slovní
Formy:	skupinová a individuální

MATERIÁL

- Montessori připravený materiál: Continental box (mapa Austrálie, třísložkové karty-klokan, biotopy, „A-Z“ kniha o Austrálii, čaríng, pohlednice s motivem Uluru)
- anilínové barvy, klovatina, náčrtníková čtvrtka, čtvrtky A3

MOTIVACE

V naší celoroční práci míříme k Austrálii. V hodině českého jazyka využívám mimo jiné i metodu brainstormingu „co víš o Austrálii?“, práce s A-Z knihou, třísložkové karty, v matematice zadána slovní úloha z matematické soutěže Cvrček s tématem počítání klokanů - měření nejdelšího skoku klokana červeného – procvičování měrových délek (m, cm). V tělesné výchově to byly skoky z místa a porovnávání našich výkonů se skoky klokanů. V hudební výchově jsme se zaposlouchali do zvuků hudebního nástroje didgerido a zvuků čaríngy. V prvouce dělíme přírodu na živou a neživou.

Bezprostřední motivace: ukázky přírodních krás a přírodních úkazů Austrálie se zaměřením na monolit Uluru. Použita pohlednice s motivem Uluru, kdy jsem kladla důraz na to, že se jedná o skutečný pohled zakoupený v Austrálii. Hovoříme o posvátnosti této hory pro domorodý lid – aborigince.

Žákům ukážeme pohlednici s motivem Uluru. Děti na ukázkou reagovaly nadšeně a údivem. „*Viděli jste někdy takovou krásu? Jaké vidíte barvy? Jak na vás obrázek působí? Jedná se o teplé nebo studené barvy? Jaké prostředí (biotop) je v okolí této hory? Každý z vás si může nyní vytvořit své místo, svou posvátnou horu.*“

Mapa Austrálie

Klokan – tříšložkové karty

Prvouka – živá a neživá příroda

Čaríngá

Pohlednice

PRŮBĚH

<p>Úvod cca 10 minut</p>	<ul style="list-style-type: none"> → pohlednice hory (monolitu) Uluru, povídání o poušti, o barvách pouště, o posvátnosti a důležitosti této hory pro domorodé obyvatele → seznámení se s obsahem hodiny a postupem tvoření → příprava na tvorbu
<p>Hlavní část cca 65 minut</p>	<ul style="list-style-type: none"> → tvorba – kombinovaná technika mačkání, „modelování“ čtvrtky, trhání, lepení klovatinou a zapouštění barev do klovatiny

Závěr
cca 15 minut

→ žák pojmenovává svůj výtvar a zve nás do svého „stvořeného“ místa

Motivace: Při prezentaci pohlednice děti projevovaly nadšení. V průběhu byl položen dotaz, zda mohou lidé vyšplhat na vrchol. Když jsem jim sdělila, že z důvodu posvátnosti a velké úcty místních domorodců je výstup zakázán, tak některé děti byly zklamané. Při seznámení s fotografiemi aboriginců jsem zaslechla od dívek, že tito lidé vypadají „poněkud“ strašidelně.

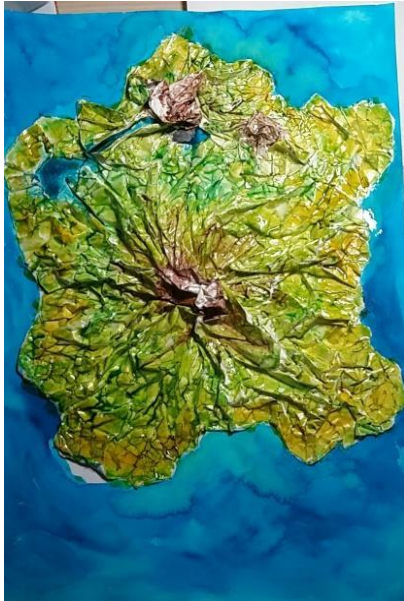
Hlavní část: Při mačkání papíru jsem neustále zdůrazňovala opatrnost, před nekontrolovatelným protrháním. V průběhu práce se děti opakovaně ujišťovaly, zda pracují správně a zda muchlání „stačí“. Některé jsem musela opakovaně vybízet k pokračování.

V další části, kdy děti lepily a tvarovaly svá díla, se opakovaně ujišťovaly, zda pracují správně. Většinou se dařilo a těm více úzkostným jsem pomohla v počáteční práci a ukazovala, že je dobré chvíli počkat, než se čtvrtkový papír přilepí.

V průběhu tvarování čtvrtek dětem pod rukama rostly různé přírodní útvary, které více připomínaly ostrovy. Nezasahovala jsem do tvůrčí činnosti. Jen jsme se ujistila, zda se jedná o ostrovy patřící k Austrálii.

Závěr: Žáci v závěru hodiny pojmenovali a prezentovali svá díla. Ti, kdo tvořili vlastní ostrov, se pokusili popsat, co na ostrově je. Některé děti se vypořádaly i s „nedostatky“, v podobě protržených čtvrtek, kdy jednoduše vytvořily jeskyně.

Osobní zhodnocení: Při plánování jsem měla obavy, jak děti zvládnou samotné tvarování a manipulaci s papírem, ale obavy byly zbytečné. Většina s odvahou zkoušela a vyrovnávala se s vlastnostmi pomačkaného papíru. Příště musím zdůraznit, že je dobré počítat i s určitou setrvačností mačkaného papíru. Jako potíže se ukázalo, že děti nezvládají (nechtějí) otrhat okraje pomačkaného papíru. Rovné okraje ve výsledku působí dosti rušivě, což samy děti při hodnocení vnímaly stejně. Některé děti poprvé pracovaly s klovatinou a líbilo se jim to. Zapouštění barev bylo opět doprovázeno nadšením. Ráda se těchto chvil účastním a hlasitě popisuji, co vidím.

Fotodokumentace hodiny Uluru

2.4.2 Umění Aboriginců

Věk cílové skupiny:	7-9 let
Časová dotace:	90 minut
Výtvarné zaměření:	plošná tvorba
Výtvarná technika:	Dot painting - tečkovaná malba

VZDĚLÁVACÍ CÍLE

Kognitivní	Žák vlastními slovy popíše techniku Dot painting-tečkovanou malbu. Žák zná některé zástupce australské fauny. Žák ví, že obrazy aboriginců vyprávějí příběhy.
Psychomotorické	Žák ovládá činnost samostatně a bez výrazných chyb. Žák upevňuje elementární poznatky o zachycených objektech.
Afektivní	Žák se učí vytvořit příběh. Žák se nebojí vyjádřit svůj příběh před ostatními.

METODICKÉ POZNÁMKY

Pojmy:	Dot painting, tečkování, aboriginci
Metody:	slovní popis uměleckého díla názorně-demonstrační montessori materiál, práce s obrazovým materiálem dovednosti praktické, samostatná práce žáků

	aktivizační – řešení problémů
Formy:	individuální, skupinová

MATERIÁL

- Montessori připravený materiál: obrázkový materiál s motivy umění Aboriginců, uloženo v Continental boxu
- čtvrtky A3
- vatové tyčinky, temperové barvy, štětce

MOTIVACE

S žáky si připomene, co víme o Austrálii a pozveme je k dalšímu dobrodružství. Tentokrát k domorodým obyvatelům Austrálie, k Aborigincům. Dětem ukážeme připravené fotografie těchto původních obyvatel. Poté děti seznámíme s tím, že tito lidé rádi vyprávějí příběhy, které malují. Můžeme se ptát: *„Opravdu malují? Co je na těchto obrázcích zajímavé?“* Vybereme jeden z daného obrázkového materiálu a společně se snažíme „naslouchat“ příběhu, který k nám skrze něj promlouvá. *„Jak na vás působí tento obraz? Je v něm napsaný příběh? Můžeme si o něm vyprávět?“* Následně děti vybidneme k podobné činnosti: *„My si dnes namalujeme příběh, který může být o slunci, můžete zachytit příběh zvířete, které žije na tomto kontinentě.“*

PRŮBĚH

Úvod cca 10 minut	<ul style="list-style-type: none"> → seznámení a povídání o původních obyvatelích Austrálie - Aborigincích → seznámení se s obsahem hodiny a příprava na tvorbu
----------------------	---

<p>Hlavní část</p> <p>cca 65 minut</p>	<p>→ Tvorba – realizace obrazů metodou dot painting; vytvoření „příběhu“, který se budeme snažit „přečíst“.</p>
<p>Závěr</p> <p>cca 15 minut</p>	<p>→ Na závěr hodiny se sejdeme společně v kruhu, ve kterém si sdělíme pocity z dnešní hodiny. Ptáme se, na to, jak se dětem pracovalo, co bylo příjemné a co bylo obtížné. Doptáváme se na příběh v dané výtvarné řadě.</p>

Třísložkové karty

Miniatury australské fauny

Aboriginec⁶⁰.

Mé dcery jako Aboriginci

⁶⁰ Foto [The Rocketeer](#) s licencí [CC BY-NC-ND 2.0](#)

Materiál k umění Aboriginců

Ukázky z umění Aboriginců

REFLEXE

Motivace: Jako v jiné dny se děti dopředu ptaly, co se bude dít a zkoumaly, co nového se objevilo na koberečku. V úvodu hodiny jsem se dotazovala, zda děti ví, co si představit pod slovním spojením „původní obyvatelé“. Odpovědi bylo, že se jedná pravděpodobně o věkem staré lidi. Jaké bylo pro některé překvapení, když jsem dětem představila fotografii Aboriginců, kde byli zachyceni i mladí muži. Při vysvětlování jsem použila fotodokumentaci z A-Z knihy. Následovaly ukázky umění Aboriginců. „*Co mají jednotlivá díla společného? Líbí se Vám? Vypadá tento způsob malby náročný?*“ Shodly se, že na tečkování není nic složitého. Děti jsem vyzvala, aby při malování vložily nějakou příhodu, příběh i do svého díla.

Doplňující aktivitu: Nabízím zde možnost se ozdobit a pomalovat, jako Aboriginci. Nabízím i zkušenost mých dcer, které si hrály na Aborigince.

Hlavní část: Když jsem dětem vysvětlila téma dnešní hodiny, tak byly nadšeny a začaly mi sdělovat své nápady, které chtějí malovat. Po ujasnění a zodpovězení všech dotazů, které se týkaly i techniky a postupu práce, se všichni bez problémů pustily do práce. Během tvoření se děti navštěvovaly a zjišťovaly, jak postupují. Některé děti jsou rychlé, což je obvyklé především u hochů. Proto jsem měla připravené barvy na obličej s tím, že kdo bude chtít, tak má možnost se namalovat dle zvyku Aboriginců.

Závěr: Na konci hodiny jsme se sešly nad výtvary a děti dle dobrovolnosti sdělovaly svůj příběh. Z jejich slov se často ozývalo, že se jedná o zvíře, které odpočívalo, užívalo si sluníčka. Popřípadě plavalo a hledalo poklidné místo.

Malování na ruce a obličej mělo také velký úspěch. Mnozí žáci se domluvili, spolupracovali a snažili se napodobovat kresbu na těle dle Aboriginců. Byli zde i někteří, kteří bez velkého rozmýšlení sami sebe potečkovali, či jinak zkrášlili např. tím, že si namalovali rty a stíny. Pro některé toto byla první zkušenost a panovalo velké nadšení. Některé děti se svlékly do půl těla a nechaly se namalovat.

Celkové hodnocení: Hodina byla nabitá pozitivní a tvořivou náladou. Tato technika vypadá na první pohled jednoduše. Ti, kteří byli trpěliví se snažili o precizní práci. Pro rychlíky jsem si připravila doplňující práci tzv. body painting. U většiny byl výsledek tečky připomínající kožní vyrážku. Přesto to byla pro mnohé nová skutečnost. Oceňuji vzájemnou spolupráci. Příště je vhodnější zakoupit větší množství barev na obličej.

Fotodokumentace hodiny Umění Aboriginců

2.5 Jižní Amerika

2.5.1 Hmyz

Věk cílové skupiny:	7-9 let
Časová dotace:	90 minut
Výtvarné zaměření:	plošná tvorba
Výtvarná technika:	prostorová tvorba, kombinovaná technika – drátkování, malba

VZDĚLÁVACÍ CÍLE

Kognitivní	Žák rozlišuje části hmyzu a pavouků. Žák zná rozdíly mezi hmyzem a pavoukem. Žák ví, že hmyz má určitá vývojová stadia.
Psychomotorické	Žák dává svým představám konkrétní podobu s dodržáním konkrétních anatomických částí. Žák dodržuje pracovní pokyny a postupy. Žák udržuje kolem sebe tvůrčí pořádek.
Afektivní	Žák se nebojí experimentovat. Žák hledá řešení při nezdaru (pokud se objeví). Žák ví, kde hledat odpovědi na otázky – práce s encyklopedií.

METODICKÉ POZNÁMKY

Pojmy:	stavba těla, krovky, tvar, objekt, konstrukce, latexová barva, drátkování
--------	---

Metody:	dovednosti praktické – samostatná práce názorně demonstrační slovní – diskusní
Formy:	individuální a hromadná

MATERIÁL

- PC na přehrání videa - Amazon Insect⁶¹
 - Montessori připravený materiál: Continental box
 - kartony
 - drát, kleštičky na drát, kulaté kleště, nůžky
 - bílá latexová barva, štětce, barevné tuše, černý uhel, tužky
-

MOTIVACE

Podle zvyklosti pracujeme několik dnů s tématem celoroční hry, která je tentokrát zaměřena na Jižní Ameriku. Součástí Continental boxu je mapa kontinentu s jednotlivými státy, kde lze zapichovat jednotlivé vlajky daného kontinentu; vytvořený list k logico primo; třísložkové karty na téma tukan, biotopy, Montessori puzzle; miniatury zvířat, A-Z kniha, Velikonoční ostrov.

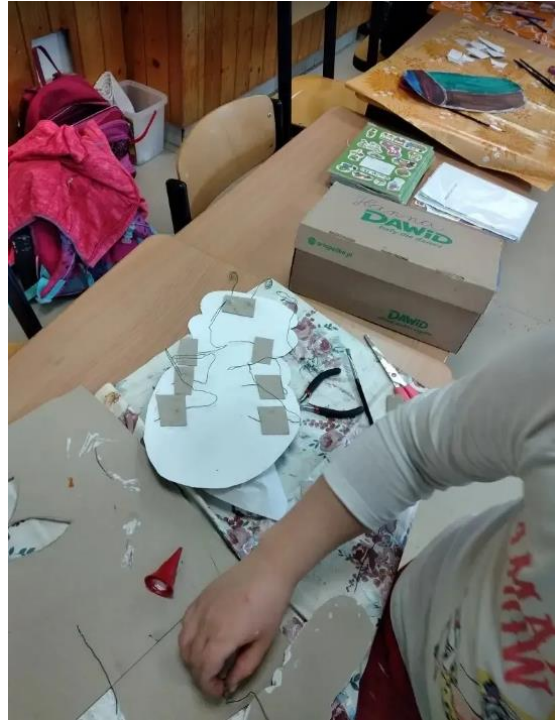
⁶¹ Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=HmXeU_BZoAU

Ukázka obsahu kontinent boxu

Na úvod hodiny pustíme video o hmyzu žijícím v pralese. Video můžeme komentovat a nemusíme jej pouštět celé, jde o ukázkou zástupců amazonského hmyzu.

PRŮBĚH	
Úvod cca 15 minut	<ul style="list-style-type: none"> → video → seznámení se s obsahem hodiny → příprava na tvorbu, vysvětlení postupu
Hlavní část cca 65 minut	<ul style="list-style-type: none"> → tvorba – modelování hmyzu nebo pavouků
Závěr cca 10 minut	<ul style="list-style-type: none"> → zhodnocení hodiny

Fotodokumentace | Jižní Amerika

Motivace: Při sledování videa jsem popisovala jednotlivé bezobratlé živočichy, zdůrazňovala jsem jedinečnost a různorodost. S dětmi jsem hovořila o tom, že se vědcům stále daří objevovat nové živočišné druhy, a to především mezi bezobratlými živočichy. Po shlédnutí videa se děti dotazovaly, zda musí jejich brouk existovat, nebo zda si mohou vymyslet svého vlastního brouka nebo pavouka. Jako jedinou podmínku jsem zadala zachování poměru končetin podle toho, zda budou tvořit pavouka (8 noh) nebo hmyz (6 noh).

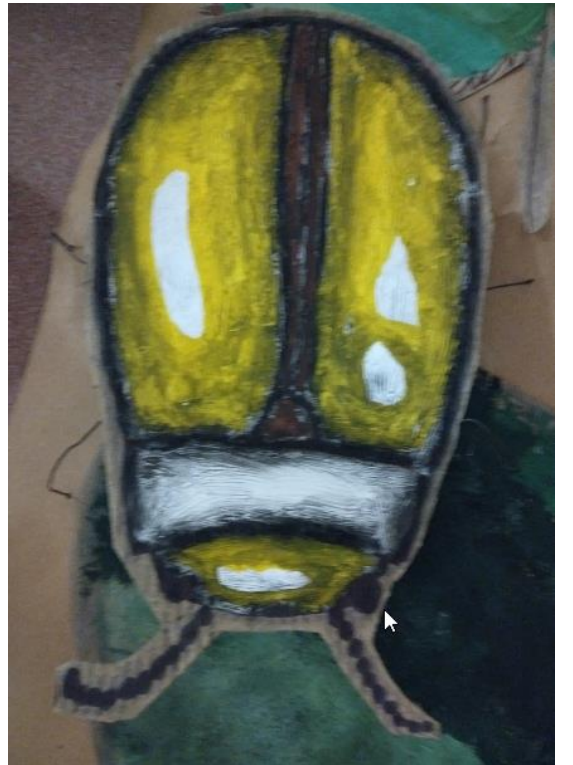
Hlavní část: Díky zbytkovému materiálu z Irisy Vsetín nabízím dětem různé kartonové formáty o různé tloušťce, který mohou použít bez omezení. U tenčího materiálu jsem doporučila pracovat pomocí nůžek a u silnějšího pak využít řezák. Zopakovali jsem si zásady bezpečnosti při práci s řezákem, a také jsem upozornila na opatrnost při práci s latexem, který je lze obtížné dostat z oblečení.

Potíže vznikaly především u „nepozornějších“ žáků, kteří nezvládají zpracovat více informací najednou. Proto jsem v průběhu hodiny dodatečně napsala na tabuli jednotlivé kroky v tomto znění: 1. Vymyslet tvar hmyzu. 2. Vystříhnout ho. 3. Natřít latexem. 4. Na suchý výtvar pomocí černého uhlu vytvořit kontury. 5. Natřít hmyz barevnou tuší 6. Vytvořit pomocí drátků nohy a tykadla. Poslední krok se stal pro mnohé nepřekonatelný problém. Žáci se neuměli popasovat s tvarem končetin. U netrpělivých dětí se nohy a tykadla opakovaně odlepovaly. Jedné z dívek vyteklo celé tekuté lepidlo na pracovní plochu i brouka.

Závěr: Většina dětí stihla práci dokončit a uklidit. U dvou hochů jsem musela dopomoci s přichycením nožiček k tělu, a také pomoci při uklízení nehody s lepidlem. Celá situace byla o to náročnější, že se na nás v pravidelných intervalech chodil dívat pan ředitel, který vykonával hospitaci ve vedlejší třídě.

Osobní zhodnocení: Do budoucna budu využívat více vizuální podporu v podobě písemných kroků, kterou si připravím ihned na úvod. A to především do situací, kde na sebe navazuje více pracovních úkolů. Cílem bude předcházet stále se opakujícím dotazům.

Také si do budoucna myslím, že by bylo jednodušší upevňování drátků pomocí tavné pistole. Je potřeba více klást důraz na udržování pořádku na pracovní ploše.

Fotodokumentace Jižní Amerika

2.6. Severní Amerika

2.6.1 Raven (havran)

Věk cílové skupiny:	7-9 let
Časová dotace:	90 minut
Výtvarné zaměření:	plošná tvorba
Výtvarná technika:	koláž

VZDĚLÁVACÍ CÍLE

Kognitivní	Žák umí vysvětlit slovo koláž. Žák zná některá anglická slova. Žák chápe rozmanitost indiánské kultury.
Psychomotorické	Žák samostatně řeší výtvarný problém. Žák upevňuje elementární poznatky o indiánském umění.
Afektivní	Žák spolupracuje s ostatními. Žák umí hovořit o obtížích při práci. Žák vnímá radost ze svého díla.

METODICKÉ POZNÁMKY

Pojmy:	koláž
Metody:	slovní – řízený rozhovor, seznámení se s knihou Raven ⁶²

⁶² McDERMOTT, Gerald. *Raven: A Trickster Tale from the Pacific Northwest*. 2001. Boston: HMH Books for Young Readers, 2001. ISBN 978-0756906665

Formy:	Individuální, skupinová
--------	-------------------------

MATERIÁL

- Montessori připravený materiál:
- čtvrtka A4, barevné papíry, lepidlo, nůžky, interaktivní tabule

MOTIVACE

Třídu posadím do kruhu. Pomocí žaluzií vytvoříme přítmi ve třídě. Vážným hlasem děti přivítám na velké indiánské radě, kde je seznámím s pověřením jim vyprávět o dávné historii našich předků. Dotazuji se, zda ví, jak nám domorodým Američanům severního Pacifiku, bylo dáno světlo, které svítí na nebi. Následně začnu číst – překládat knihu Raven. Po seznámení s příběhem k vytvoření havrana, jako poděkování za to, že nám Istí získal ono žhnoucí světlo, které dnes nazýváme Slunce.

PRŮBĚH

Úvod cca 15 minut	<ul style="list-style-type: none"> → indiánská velká rada → seznámení se s příběhem
Hlavní část cca 65 minut	<ul style="list-style-type: none"> → tvorba – realizace Ravena - vrstvená koláž
Závěr cca 10 minut	<ul style="list-style-type: none"> → posazení do kruhu a sdělování, co bylo obtížné, složité a co naopak bylo přínosné, co se líbilo, bavilo → žák může gestem poděkovat Ravenovi za to, že nám získal světlo

Fotodokumentace Severní Amerika

REFLEXE

První seznámení a práci s knihou doporučuji do hodiny anglického jazyka – kde můžeme knihu slyšet namlouvenou rodilým Američanem.

Motivace: Během velké indiánské rady se děti i díky přítmi ve třídě zklidnily a někteří začaly dokonce šeptat. Naučila jsem je indiánský pozdrav, ukázala správný posed a začala vyprávět příběh z knihy Raven. Děti pozorně naslouchaly, vše jsem doprovázela obrázky.

Hlavní část: Dětem jsem sdělila, že si dnes vytvoříme hlavního hrdinu z dnešní knihy a to technikou, kterou nazýváme koláž. Většina dětí si pod tímto pojmem neuměla nic představit. Seznámila jsem je proto s postupem. Hovořila jsem o tom, že můžeme nejen stříhat, ale i trhat. Dětem jsem ukázala vrstvení a povzbudila je k použití tohoto postupu ve svých výtvarných dílech.

Závěr: Tentokrát se podařilo, že všechny děti dokončily své výtvary téměř ve stejnou chvíli. Vytvořili jsem kruh a děti jsem vyzvala, aby se pokusily formulovat v duchu indiánů poděkování havranovi za to, že lidem donesl světlo. Následně jsme hovořili o tom, co se jim

zdálo nejtěžší. Pro mnohé to bylo vytvoření těla havrana, a také přizpůsobení velikosti ve vztahu k podkladového papíru.

Osobní zhodnocení: Tato hodina byla jedna z těch, z které jsem neměla vůbec dobrý pocit. Jednak jsem neuhlídala dominantní holčičku, která dětem „radila“ s vrstvením barevných papírů, bez žádoucího vrstveného efektu. Takže vznikl pevný podklad s několika barevnými A4 na sobě. Také jsem si až v průběhu činnosti uvědomila, že služba rozdala A4 formát bílých čtvrtek místo avizovaných A3. Práce v menším formátu byla náročnější.

Fotodokumentace Severní Amerika

2.7 Závěrečná reflexe „Kontinentů“

Věk cílové skupiny:	7-9 let
Časová dotace:	90 minut
Výtvarné zaměření:	prostorová tvorba
Výtvarná technika:	kresba a malba, volná technika, prostorové vyjádření

VZDĚLÁVACÍ CÍLE

Kognitivní	Žák umí uplatnit získané poznatky o fauně vybraného kontinentu. Žák uvede vztahy mezi zvířaty a daným kontinentem.
Psychomotorické	Žák si umí vybrat výtvarnou techniku pro vyjádření svých prožitků a poznatků. Žák uplatňuje vlastní zkušenost. Žák vědomě uplatňuje vlastní poznatky o zvířatech.
Afektivní	Žák posiluje třídní kohezi. Žák rozvíjí přirozené poznávací pocity – radost z tvorby, experimentování, objevování neznámého.

METODICKÉ POZNÁMKY

Pojmy:	závěsný mobil, reflexe,
Metody:	slovní - brainstorming praktické dovednosti – samostatná práce žáků kooperace

	slovní – nedokončené věty
Formy:	individuální a hromadná

MATERIÁL

- Ukázka Montessori pohyblivých mobilů
- Kartony, recyklovaný papír, barevné, bílé čtvrtky
- Temperové, vodové barvy, anilinky, tuše, inkoust, suché pastely
- Provázky, kousky vlny, klacíky, řezací nůž, peříčka, korálky

MOTIVACE

Děti vyzvu, aby se pohodlně usadily. Začnu je provázet školním rokem se zaměřením na procestované kontinenty. Vše zařazuji do časové osy. Po chvíli se děti začaly zapojovat a hovořit o svých prožitcích ze svého úhlu pohledu. Poté jim ukážu fotodokumentaci ze společně prožitých hodin výtvarné výchovy. Přirovnám cestování ke snění. Děti provázím řízenou imaginací, kdy stačí zavřít oči a můžeme se potápět a plavat v moři, létat jako ptáci nad pohořím Kordiler nebo ...

PRŮBĚH

Úvod cca 15 minut	<ul style="list-style-type: none"> → vysvětlení pojmu „pohyblivý – závěsný“ mobil → seznámení s obsahem hodiny → volba zástupce určité skupiny zvířat dle výskytu v daném biotopu, dle společných znaků...
Hlavní část cca 65 minut	<ul style="list-style-type: none"> → tvorba – nastínění úkolu i jejich realizace, žáci si v průběhu hodiny vzájemně pomáhají

<p>Závěr cca 10 minut</p>	<p>→ Nedokončené věty: <i>Dnes jsem navštívil/a kontinent....</i> <i>Nejvíce se mi líbilo na kontinentu....</i> <i>Rád/a bych poděkoval/a ...</i></p>
-------------------------------	---

Fotodokumentace ze závěrečné reflexe

REFLEXE

Motivace: Řízenou imaginaci, která si kladla za cíl připomenutí jednotlivých kontinentů, jsem měla připravenou ze „svého“ hlediska. Bylo úžasné zapojení dětí do této aktivity i jejich jiný pohled. Vše jsem podpořila fotodokumentací, kterou jsem pro potřeby své diplomové práce pořizovala.

Hlavní část: Když jsem děti seznámila s obsahem hodiny, nastalo velké sdělování toho, co budou tvořit. Bylo docela vtipné, že se někteří při vyslovení „závěsného mobilu“ domnívaly, že daná činnost je spojena s opravdovými mobilními telefony. Zde jsem si na pomoc při vysvětlování vzala dětský „kolotoč“, který se se připevňuje například k postýlce. S dětmi

jsem probrala, že náš kontinentální mobil nás může přenést stejně jako u řízené imaginace, kamkoliv, kde budeme chtít. Děti jsem vyzvala k tomu, že mohou použít pro svou práci jakoukoliv výtvarnou techniku. Klacíky a větvičky jsme měli posbírané z předešlé hodiny tělesné výchovy, která měla za cíl pohyb v terénu. Při samotném tvoření mobilu, při navazování si děti vzájemně pomáhaly a radily si.

Závěr: S dětmi se posadíme do kruhu. Vyzvu je, aby nás pomocí nedokončených vět seznámily s dnešním výsledkem výtvarné řady.

Celkové zhodnocení: V průběhu vytváření závěsných mobilů děti dostaly nápad, že by prostory mezi klacíkem a dílem mohlo něco dalšího být. Někteří volili pírka, korálky a někteří zase materiál, který jsem neměla k dispozici jako např. mušličky. Proto jsme se domluvily že vzhledem k rozvolnění nároků spojených s koncem roku si závěsné mobily „vytuníme“ dle možností a díla dotvoříme v hodině pracovních činností.

Za zmínku stojí také aktivita jedné holčičky, která se rozhodla vytvořit andělský závěs. To proto, aby jí andělé při cestách doprovázely a chránily.

Fotodokumentace ze závěrečné reflexe

Fotodokumentace ze závěrečné reflexe

2.8 Zhodnocení výtvarné řady s žáky

Každá plavba má svůj začátek i konec. Stejně i já se svými „druháčky“ vyhlížíme maják konce školního roku. Cítíme nadšení i u únavu z pomyslné plavby školním rokem.

Je žádoucí se ohlédnout a pochválit se za vše, co bylo dobré a vzít si ponaučení z toho, co se nevydařilo. I já jsem hledala cestu, jak výtvarnou řadu společně se svými druháky završíme. Načítala jsem odbornou literaturu, zabrousila do různých diplomových prací, ale vše mi připadalo vzdálené a pro naši situaci zcela nepoužitelné.

Při hledání odpovědí jsem zjistila, že inspiraci mám před sebou. Pořizování fotografií z hodin výtvarné výchovy by byla skvělá cesta, jak si připomenout vše dobré a ponaučit se z toho, co se nevydařilo. Musím se přiznat, že právě fotografie mi byly často nápomocné ve chvílích, kdy jsem zažívala tvůrčí krizi při zpracovávání mé diplomové práce.

A právě fotografie z našich společných hodin mi připomínaly nadšení, chuť poznávat naši planetu a zkoušet nové věci. Nalezla jsem odpověď. Pomocí fotografií se snadno vrátíme do minulých hodin, do jednotlivých výtvarných řad. Děti se mohly vrátit a sdělit si zážitky z našeho dlouhého výtvarného cestování. Najednou se vzpomínalo, vybavovaly se africké tance z počátku školního roku, hovořilo se o nehodách na oblečení, o tom, co se povedlo. Dětské postřehy a komentáře byly velmi podnětné, vtipné. Několikrát jsem zaznamenala, že to, co jsem považovala za nudné a v hodině nepovedené, děti vnímaly zcela odlišně. V úplném závěru jsem dětem sdělila, že nás čeká ještě jedno společné putování, a to za pokladem, kterým ukončíme naší pomyslnou plavbu školním rokem.

2.9 Osobní zhodnocení výtvarné řady

Realizace výtvarné řady pro 1. stupeň „Kontinenty“ hodnotím velmi pozitivně. Byl to úžasně strávený čas. Čas, kdy jsem mohla beztravně a bez pocitu provinění bloumat nad mapou světa. Dozvídat se nové informace, zkoušet nové recepty, zkoumat nová pohoří, hledat názvy řek, o kterých jsem nikdy neslyšela. Volba tématu pro mou diplomovou práci je a byla natolik inspirativní a obsáhlá, že jsem se často potýkala s mou vlastní nerozhodností, ke kterému tématu je lepší se přiklonit, kterému tématu věnovat pozornost a nabídnout ho v připraveném materiálu. Také jsem často přemýšlela, kolik času jsem schopna do tohoto putování investovat.

Jedno z hlavních kritérií byla především shoda s ŠVP naší školy. A také jsem se snažila o získávání nových výtvarných zkušeností, proto dalším kritériem při výběru byla otázka střídání výtvarných technik a nových postupů. Hlavní požadavek, který jsem si stanovila, bylo vyhnout se všem mainstreamovým tématům a líbivým výsledkům. Každý kontinent jsem chtěla uchopit netradičně a dětem nabídnout nový nevšední pohled.

Zároveň se jednotlivé hodiny dotýkaly důležitých témat jako byla ochrana životního prostředí, komunikace, rozdílnost a zároveň podobnost s jinými národnostmi, tolerance i témata spojená s velmi aktuálním tématem - se svobodou a mírem. A v třídním kolektivu pak nechyběla kooperace, povzbuzování, trpělivost, pomocná ruka a někdy i pomocná kresba.

Při ohlédnutí se na jednotlivá témata musím konstatovat, že byla spojená s jinou náladou, barevností, atmosférou.

Mrzí mne, že se nám nepodařilo stihnout všechny témata. Antarktida z důvodů opakovaných karantén byla probrána motivačně, ale nepodařilo se nám řadu realizovat a následně nám roztál sníh.

Na hodinu s tématem Jižní Amerika velmi ráda vzpomínám, protože jsem chtěla vyzkoušet práci s latexovou barvou, o kterém vím, že se velmi těžko dostává z oblečení. Sama jsem s ním mimo použití při malování stěn v domácnosti nepracovala a rychlá zkouška v domácím prostředí s mými holčičkami nevydá za jednu hodinu u druháků v Novém Hrozenkově. Krycí schopnosti bílého latexu byly vyzkoušený na žluté školní stěně.

Jako velký deficit pro potřeby diplomové práce vnímám skloubení pedagogické činnosti a zaznamenávání průběhu hodiny pomocí fotografování. Ve druhé třídě mnohé děti stále vyžadují hodnocení své činnosti. Stačí ujištění, že je vše v pořádku. Při zaneprázdnění a neodsouhlasení některé děti jednoduše nepokračovaly a vyčkávaly.

Přesto jsem ráda, že se mé putování přiblížilo ke konci. Budu se těšit na večery bez internetu a hledání. A také nechám odpočinout rodinu od stříhání a laminování. To už jednou budu s jinými druháky cestovat. Kdy budu před jednotlivými hodinami připravená a nebudu trávit čas u internetu, stříhat, laminovat. Místo toho budu žít teď chvíli, budu pozorovat bez výčitek z nedostatečné fotodokumentace.

Je na místě zmínit i spolupráci s místní kartonážkou podniku Iriša výrobní družstvo, která nám poskytla zbytkový karton a papíry různých velikosti, struktury i barev. Za což jim patří velké díky.

Závěr

Diplomová práce sledovala možný přínos propojení prvků Montessori pedagogiky ve smysluplný celek pro výuku výtvarné výchovy na školách hlavního vzdělávacího proudu. Navrhla jsem a realizovala výtvarné řady na téma kontinenty. Ke každému tématu jsem se snažila vytvořit velké množství připraveného materiálu a pomůcek, které jsou zaměřeny na rozvoj všech pěti výchovných oblastí (praktický život, jazyková výchova, smyslová výchova, matematika a kosmická výchova), které definuje Montessori pedagogika. Nejednalo se tedy o izolovanou činnost zaměřenou výhradně na hodiny výtvarné výchovy. Naopak, téma jsem zpracovala se snahou, co nejširšího mezipředmětového propojení tak, aby vyvrcholení tématu proběhlo právě v hodinách výtvarné výchovy.

Diplomová práce je rozdělená na teoretickou a praktickou část. V prvním úseku teoretické části jsem se věnovala výtvarným řadám, které mají blízko k projektovému učení. Druhý úsek teoretické části je zaměřen na představení osobnosti Marie Montessori, která zformovala ojedinělý výchovně-vzdělávací koncept. Zmiňuji i přímou pokračovatelku v oblasti kosmické výchovy, konkrétně v oblasti náboženské výchovy Sofii Cavalletti, a to ve své výtvarné řadě nazvané Narození Ježíše a klanění pastýřů.

Jedno z hlavních kritérií při koncipování výtvarné řady na téma Kontinenty byla především shoda s ŠVP naší školy. A také jsem se snažila o získávání nových výtvarných zkušeností, proto dalším kritériem při výběru byla otázka střídání výtvarných technik a nových postupů. Hlavní požadavek, který jsem si stanovila, bylo vyhnout se všem mainstreamovým tématům a líbivým výsledkům. Každý kontinent jsem chtěla uchopit netradičně a dětem nabídnout nový nevšední pohled. Jsem ráda, že se nám to povedlo.

Zároveň se jednotlivé hodiny dotýkaly důležitých témat, jako byla ochrana životního prostředí, komunikace, rozdílnost a zároveň podobnost s jinými národnostmi, tolerance a v neposlední řadě i témata spojená s velmi aktuálním tématem – se svobodou a mírem. A ve třídním kolektivu pak kooperace, povzbuzování, trpělivost, pomocná ruka a někdy i pomocná kresba.

Na předkládané výtvarné řadě se podílelo 22 žáků druhé třídy. V práci je prezentováno 10+1 výtvarný námět. Pouze u Jižní Ameriky a Severní Ameriky jsem stihly

realizovat po jednom tématu. Dva náměty vznikly u Evropy, Asie, Afriky a Austrálie. Vše jsme završily reflektující řadou.

Věřím, že zkušenost popsaná v této diplomové práci může být nápomocná při volbě témat pro hodiny výtvarné výchovy a zároveň zmenší obavy pouštět se dlouhodobých a tematicky monotónních počínů třeba v podobě výtvarné řady.

Použité zdroje

Seznam použité literatury

- BEZDĚKOVÁ, Libuše, Markéta KUBECOVÁ, Zuzana KUPCOVÁ a Hana VÁŇOVÁ. *Rozvíjíme výtvarné dovednosti a fantazii dětí*. Praha: Raabe, [2016]. Rozvíjíme dítě v jednotlivých oblastech předškolního vzdělávání. ISBN 978-80-7496-274-5
- COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006. ISBN 80-716-8958-0.
- FRANK, Claudia. *Melanie Kleins erste Kinderanalysen: die Entdeckung des Kindes als Objekt sui generis von Heilen und Forschen*. Stuttgart: Frommann-Holzboog, 1999. ISBN 37-728-1996-6.
- HAINSTOCK, Elisabeth G. *Metoda Montessori a jak ji učit doma: předškolní léta*. Praha: Pragma, 2013, ISBN 978-80-7349-370-7
- HAZUKOVÁ, Helena a Pavel ŠAMŠULA. *Didaktika výtvarné výchovy I*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7290-237-7.
- HELMINGOVÁ, Helene. *Pedagogika M. Montessoriovej*. Přeložil Milan Krankus. 1. slovenské vydání. Bratislava: SPN-Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1996.
- HERRMANN, Ève. *Montessori aktivity pro děti: kniha na obohacování slovní zásoby, objevování přírody i světa*. Ilustroval Roberta ROCCHI, přeložil Martina BLAHNÍKOVÁ. Praha: Svojtka & Co., 2016. ISBN 978-80-256-1915-5.
- KASPER, Tomáš; KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008, ISBN 978-80-247-2429-4.
- KRAMER, Rita. *Maria Montessori: Leben und Werk einer großen Frau*. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag, 1983. ISBN 3-596-25615-1.
- KŘÍŽOVÁ, Žaneta. *Výtvarné náměty a techniky v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, [2017]. ISBN 978-80-7496-343-8.
- MACKO, Anton a Otília NEVŘELOVÁ. *Výtvarná výchova v 5. a 6. ročníku ZŠ: metodická příručka. 2., přeprac. vyd.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Metodické příručky.
- McDERMOTT, Gerald. *Raven: A Trickster Tale from the Pacific Northwest*. 2001. Boston: HMH Books for Young Readers, 2001. ISBN 978-0756906665
- MONTESSORI, Maria. *Montessori-Erziehung für Schulkinder*. Stuttgart: Jul. Hoffmann, 1926.
- PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání. 2., aktualiz. vyd.* Praha: Portál, 2004. Pedagogická praxe. ISBN 80-717-8977-1.

- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.
- Readers, 2001. ISBN 978-0756906665.
- ROESELVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy V., nejen pro základní umělecké školy*. Praha: Univerzita Karlova, 2001. ISBN 80-729-0058-7.
- ROESELVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. 1997. Praha: Sarah, 1997. ISBN 80-902-2672-8.
- RUHRBERG, SCHNECKENBURGER, FRICKEOVÁ a HONEEF. *Umění 20. století: malířství, sochařství a objekty, nová média, fotografie*. 2011. Praha: Slovart, 2011. ISBN 978-3-8365-3519-9.
- RÝDL, Karel. *Metoda Montessori pro naše dítě. Inspirace pro rodiče a další zájemce*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. ISBN 80-7194-841-1.
- TOMKOVÁ, Anna, KAŠOVÁ, Jitka a DVOŘÁKOVÁ, Markéta *Učení v projektech*. 2009. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-7367-527-1
- SURMA, Barbara a Krzysztof BIEL. *Já jsem dobrý pastýř: průvodce programem Katecheze Dobrého pastýře*. Přeložil Terezie EISNEROVÁ. V Praze: Stanislav Juhaňák - Triton, 2016. ISBN 978-80-7553-044-8.
- ŠEBESTOVÁ, Věra a Jana ŠVARCOVÁ. *Maria Montessori - aktuálně*. Praha: Vyšší pedagogická a střední pedagogická škola a gymnázium v Praze 6 Evropská 33, 1999, c1996.
- ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Metodický materiál k pedagogické praxi ve výtvarné výchově*. V Olomouci: Univerzita Palackého, 2015, 1 CD-ROM (121 stran). ISBN 978-802-4447-568.
- UŽDIL, Jaromír. *Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte*. 4. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984. Odborná literatura pro učitele.
- ZELINKOVÁ, Olga. *Pomoz mi, abych to dokázal: pedagogika Marie Montessoriové a její metody dnes*. Praha: Portál, 1997. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 80-717-8071-5.

Ostatní použité zdroje

Foto [The Rocketeer](#) s licencí [CC BY-NC-ND 2.0](#)

HÁŠA, Igor. *Koncepce dalšího vzdělání: základní školy Nový Hrozenkov*. Nový Hrozenkov, 2014.

Hlavní směry revize Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Verze pro připomínkování. MŠMT. 2022

<https://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/629/NOVA-POJETI-VYTVARNE-VYCHOVYPLAN-A-VYTVARNE-PROJEKTY.html>

KAHLER, Phil. Amazon Insects. In: *Youtube.com* [online]. 2016 [cit. 2022-06-18]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=HmXeU_BZoAU

MAY, Scotie. Sofia Cavaletti [10.10.2018]

<https://www.biola.edu/talbot/ce20/database/sofia-cavaletti>

Životopis Marie Montessori. <https://asociacemontessori.cz> [online]. [cit. 2021-8-19].

Dostupné z: <https://asociacemontessori.cz/montessori/zivotopis-marie-montessori/>

Přílohy

Příloha č. 1

AFRIKA - teambuilding

Legenda:

Lev, král zvířat a ochránce vesnice je nemocný, děti, které dorazí jako průzkumníci cestující po světě mu chtějí pomoci. Prozkoumají zemi, získají drahokamy a léčivé byliny, zajdou za šamanem, který jim dá lék pro lva, aby ho uzdravil. Lev se uzdraví k velké radosti všech domorodců a dá jim něco jako poděkování na památku (bonbonky).

Postavy

- domorodkyně Taraji (znamená naděje)
- šaman
- lev
- zvířata na hru – zebra, slon, tygr
- jinak ostatní taky domorodci, pokud chcete – asi hlavně na ten páteční, kdy půjdeme za šamanem, jinak nemusíte, jen kdybyste chtěli na představení nebo na taneček...

ČTVRTEK

Budujeme vesnici (11:00 – 12:00)

- Přijeli do Afriky jako cestovatelé a průzkumníci – přivítání v kostýmech domorodců.
- Příběh o pomoci lvu králi zvířat, který je nemocný.
- Rychlé kolečko jmen – házení míčkem/posílání, naučit pozdrav Jambo.
- Napsat si jmenovky.
- V Africe se hodně vyrábějí sochy – každý si udělá vlastní sošku nějakého zvířátka, kterou postaví na plánek vesničky (mapa Afriky) a dopíše k ní své jméno – společný projekt třídy, pak si to odvezeme s sebou a můžeme si to vystavit ve třídě.

Co je potřeba: mapa Afriky, pár černých lihovek, hlína, míček, lepítka na jména, kruh z židlí v jídelně

Polední klid

- kalčo
- osadníci/hry
- pletení vlasů

Prozkoumáváme okolí (14:00 – 16:30)

- Prozkoumávání okolí – trasa malý růžencový okruh, cestou úkoly a svačina.

- **Krokodýl** – vymezíme herní prostor, uprostřed herního prostoru bude jedno dítě, které představuje krokodýla z řeky Nil. Vymezený prostor bude řeka a ostatní děti (zebry, antilopy, aj.) se budou snažit dostat se na druhou stranu řeky. Úkolem krokodýla je chytit (dotekem) zvířata, která se snaží dostat na druhou stranu. Ten, kdo je chycen, se stává také krokodýlem a chytá zbylé děti.
- **Stopy zvířat** – vytvořit stopu ze zvířete z dopoledního programu (připravit stopy + dodělat v poledním klidu ty, které nebudou připravené).
- **Průchod džunglí** – dvěma určeným dětem zavážeme šátkem oči a každé z nich postavíme na opačný konec herního prostoru. Jejich úkolem je pak projít pralesem (z dětí) a za pomoci verbální komunikace nalézt jeden druhého. Děti podle času prostřídat. Děti, které ztvářejí stromy, se mohou mírně pohybovat jakoby ve větru, ale nikterak by neměly aktivně bránit dětem v pohybu.
- **Džbán na hlavě** – ujít určitou trasu s „džbánem“ na hlavě – nesmí spadnout, jinak nazpátek
- **Poznáváčka hlasů zvířat** – slon, žirafa, hroch, nějaký pták, hyena, divoké prase – dohromady se domluví, co to je a když neuhodnou, tak nějaký trest („africký cvik“ – dřep s tleskáním pro neslyšící)
- **Naplnění láhve** – v Africe je voda velmi vzácná; dostanou kelímek a mísu, vytvoří hada a stoupnou si kus od sebe, musí tam (doskákat po jedné noze?), přelít vodu do kelímku dalšího
- **Svahilština** – naučit se vyjmenovat do deseti (společně ve skupince).
- **Chýše** – postavit africké obydlí? Kdyby zbyl čas, v lese domečky.

Za každé splnění aktivity dostanou drahokam – 7 drahokamů, váček na drahokamy

Co je potřeba: vymyslet trasu (mokrou variantu), šátky, džbán (něco na nošení na hlavě), stáhnout zvuky zvířat + reproduktor, láhev/mísa a 22 kelímků, obrázek chýše, vytisknout tabulky se svahilštinou, vytisknout stopy zvířat

Slavnostní tanec (17:00 – 18:00)

- Africký tanec – domyslet choreografii!
- Návštěva domorodců – naučí se jejich kmenový oslavný tanec (druhý den předvedou lvovi).
- Obřadné nasazení masek.
- Rozcvičení – tanec v kruhu, postupně všichni nějaký krok a ostatní opakují.
- Potom cvičení společného tance.

Co je potřeba: připravit tanec, africká hudba (bubny)

Sběr léčivých bylin (19:00 – 20:00) – večerní hra

- Získávání ingrediencí – rozdělíme je na 3 skupinky, jsou potřeba tři různé skupiny vzácných bylin, každá skupinka dostane seznam, kolik a kterých potřebuje, které byliny a po jednom chodí sbírat, když jedna skupinka skončí, pomůže další
- Rozdělení na tři skupinky po 7 – slévání tří druhů lektvarů ze tří skupin bylin
- Domorodkyně s nimi v Paláci, vysvětlení aktivity

- Některé byliny jen sbírají, jiné musí udělat mini úkol na jednotlivých stanovištích

Co je potřeba: zalamované kartičky s názvy rostlin, seznamy, co mají nasbírat, tři postavy zvířat (rozmístit někde u Paláce)

PÁTEK

Po stopách šamana až za lvem (8:30 – 10:30)

- domalování masek (30 minut)
- cesta za šamanem (v čajovně) – předání ingrediencí, získání lektvaru pro lva jako domorodci
- cesta za lvem (u ohniště), předání léku, předvedení tance, poděkování (lev dá něco dětem)

Co je potřeba: domalování masek (barvy, jídelna), šaman a čajovna (kotel :D) + drink ve skleničce; lev, a to, co předá dětem (bonbonky)

Hodnocení

- Spíš pro děti než pro nás
- Papíry s „pseudo-smajlíky“ - africké masky – na každou jmenovanou aktivitu si stoupnou tam, kde to nejlíp vystihuje

Úklid + balení věcí (11:30 – 12:00)

Friedensreich Hundertwasser

- Narozen ve Vídni 15. prosince 1928
- Významný rakouský umělec
- Inspirován vídeňskou secesí
- Odmítal rovné linie (v přírodě se nevyskytují)
- Prosazoval splynutí člověka s přírodou
- Je pochován v přírodě na Novém Zélandě

1. Byl úžasný malíř

2. Byl také architektem

3. Věnoval se designu

4. Navrhoval poštovní známky

5. Miloval přírodu a lidi

Námět

Staň se alespoň na chvíli umělcem
Hundertwasserem a výtvarně zpracuj, svůj pohled
na to jak by mohl vypadat jarní svět.

Příloha č. 3 – Souhlasy rodičů se zveřejněním fotografií žáků

Souhlasím se zveřejněním fotografií mého syna/dcery v diplomové práci "Kontinenty" Výtvarná řada pro 1. stupeň ZŠ" studentky magisterského studia Učitelství pro 1. st. ZŠ a speciální pedagogika na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci Mgr. Janě Braunerové, vedoucí práce je Jana Jiroutová, M.Phil., Ph.D.

Jméno, příjmení	Podpis zákonného zástupce	Datum
Adam [redacted]	[Signature]	23.9.2021
Anna [redacted]		
Barbora [redacted]	Týmlorá'	13.9.2021
Eliška [redacted]	Páček	23.9.2021
HANNA [redacted]	Hoffmann - Valíček	23.9.2021
Julie [redacted]	[Signature]	23.9.2021
Klára [redacted]	[Signature]	21.9.2022
Marie [redacted]	[Signature]	23.9.2021
Martin [redacted]	[Signature]	23.9.2021
Matyáš [redacted]	[Signature]	23.9.2021
Matyáš [redacted]	Postona	23.9.2021
Mia [redacted]	[Signature]	23.9.2021
Natálie [redacted]	Braunerová	23.9.2021
Natálie [redacted]		
Nela [redacted]	[Signature]	23.9.2021
Nikol [redacted]	[Signature]	23.9.2021
Ondřej [redacted]	[Signature]	23.9.2021
Sebastián [redacted]	[Signature]	23.9.2021
Šimon [redacted]	[Signature]	23.9.2021
Terezie [redacted]	[Signature]	23.9.2021
Viktorie [redacted]	[Signature]	23.9.2021
AMY [redacted]	[Signature]	25.11.21

Anna a Natálie, souhlas udělen formou e-mailové komunikace.

Anotace

Jméno a příjmení:	Mgr. Jana Braunerová
Ústav/Katedra	Katedra výtvarné výchovy
Vedoucí práce:	Jana Jiroutová, M.Phil., Ph.D.
Rok obhajoby:	2021/2022
Název práce:	"Kontinenty" Výtvarná řada pro 1. stupeň ZŠ
Název v angličtině:	"Continents" Series of Creative Lessons for Art Education at Primary School
Anotace práce:	Diplomová práce se skládá ze dvou částí, teoretické a praktické. První část se zabývá řadami výtvarných prací a Montessori pedagogikou. Praktická část představuje strukturované náměty těchto řad, které vycházející v mnohém z Montessori pedagogiky. Realizovaná řada obsahuje 10+1 výtvarných námětů a je určena žákům druhé třídy.
Klíčová slova	Výtvarné řady, kontinenty, montessori pedagogika
Anotace v angličtině:	The Master thesis consist of two parts; the theoretical, and the practical one. The first part deals with art series and montessori pedagogic. This thesis consists of two parts, theoretical and practical one. First part describes plenty of art lesson works as well as is focused on Montessori Pedagogy.

	<p>The practical part presents structured themes of the art lesson works depicted in the first part of the thesis. These themes come from Montessori Pedagogy. The outcome of the thesis includes 10 + 1 art lesson subject matters which are meant for lower secondary level's students.</p>
Klíčová slova v angličtině:	Art project, continents, montessori pedagogic
Rozsah práce:	126 stran